

Universitetsstuderandes motivation till att avlägga dubbelexamen

En studie om studerandes upplevelser av den egna
motivationen för studierna

Camilla Genberg
Avhandling pro gradu i pedagogik
Pedagogiska fakulteten
Allmän pedagogik
Åbo Akademi Vasa
Vasa 2014

Handledare: Lili-Ann Wolff

ABSTRAKT

Författare (Tillnamn, förnamn) Genberg Camilla Susanna	Årtal 2014
Arbetets titel Universitetsstuderaendes motivation till att avlägga dubbelexamen: En studie om studeraendes upplevelser av den egna motivationen för studierna	
Opublicerad avhandling i pedagogik för pedagogie magisterexamen. Vasa: Åbo Akademi. Pedagogiska fakulteten. Institutionen för pedagogik.	Sidoantal (tot) 85
Referat (Avhandlingens syfte, problemformuleringar, metoder, respondenter, huvudsakliga resultat, slutsatser) Utbildningsnivån på arbetsmarknaden stiger konstant. I samband med att den kompetenta och kvalificerade arbetskraften växer har antalet studeraende som väljer att avlägga dubbelexamen ökat. Syftet med avhandlingen är att ta reda på vad som motiverar universitetsstuderaende att avlägga dubbelexamen. Med hjälp av följande forskningsfrågor undersöker och analyserar jag vad som motiverar studeraende att avlägga dubbelexamen i såväl ekonomi som juridik: <ol style="list-style-type: none">1. Vad motiverar universitetsstuderaende att avlägga två examina parallellt?2. Har studeraende som avlägger dubbelexamen ett starkt behov av att prestera?3. Hur lyckas studeraende upprätthålla motivationen till sina studier?4. Vilka faktorer påverkar studiemotivationen bland studeraende som avlägger dubbelexamen? Undersökningens forskningsansats bygger på ett hermeneutiskt förhållningssätt. Datainsamlingen skedde med hjälp av kvalitativa forskningsintervjuer. Undersökningen begränsades till att omfatta fyra personer som representerar olika kön och som befinner sig i olika skeden av sina studier. Resultaten från denna undersökning indikerar att det oftast är väldigt motiverade och målmedvetna studeraende som avlägger dubbelexamen. Vidare antyder resultaten att det är viktigt att få avkastning på sin utbildningsinvestering men att det för olika individer betyder olika saker. Fler karriärmöjligheter, förväntningar om attraktiva arbetsuppgifter och säkrare anställning efter utexaminering omfattade de centralaste orsakerna till valet att avlägga dubbelexamen. Att emellertid dra klara slutsatser om motivation till att avlägga dubbelexamen kan generellt vara svårt, eftersom olika faktorer påverkar olika individer.	
Sökord / indexord enl. tesaurus Dubbelexamen, double degree, tuplatutkinto, motivation, universitetsstuderaende	

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund och relevans	2
1.2 Problematisering	2
1.3 Min förförståelse	3
1.4 Syfte och forskningsfrågor	4
1.5 Ämne och fokus	5
1.6 Tidigare forskning	6
1.7 Avhandlingens disposition	7
1.8 Sammanfattning	8
2 Motivation och motivationsteorier	9
2.1 Behovsteorier	10
2.1.1 Maslows behovshierarki	10
2.2.2 McClellands behovsteori	12
2.2 Kognitiva motivationsteorier	14
2.2.1 Kognitiv förväntningsteori	14
2.2.2 Kognitiv målsättningsteori	15
2.2.3 Kognitiv utvärderingsteori	17
2.2.4 Attributionsteori	18
2.3 Social kognitiv teori	19
2.4 Kulturella aspekter på motivation	20
2.5 Sammanfattning	22
3 Avläggande av dubbelexamen	23
3.1 Sambandet mellan antalet examina och lön	23
3.2 Sambandet mellan antalet huvudämnen och lön	24
3.3 Rekrytering av högutbildade individer	25
3.4 Negativa antaganden om dubbelexamen	27
3.5 Kandidat- och magisterstudier i ekonomi och juridik	28
3.6 Samarbete högskolor emellan	30
3.7 Sammanfattning	31
4 Metod	32
4.1 Hermeneutik	32
4.2 Valet av intervju som datainsamlingsmetod	36

4.3 Val av informanter	38
4.4 Analys och bearbetning av data	39
4.5 Kvalitetskriterier inom hermeneutiken	41
4.6 Etiska överväganden	42
4.7 Sammanfattning	43
5 Resultatredovisning	44
5.1 Bakgrunden till valet att avlägga dubbelexamen	44
5.2 Motivation till studier	50
5.3 Behov att prestera	53
5.4 Faktorer som påverkar studiemotivationen.....	56
5.5 Drivkraften bakom motivationen.....	59
5.6 Sammanfattning	60
6 Diskussion	62
6.1 Metoddiskussion	62
6.2 Resultatdiskussion	65
6.2.1 Bakgrunden till valet att avlägga dubbelexamen	65
6.2.2 Motivation till studier.....	66
6.2.3 Behov att prestera.....	67
6.2.4 Faktorer som påverkar studiemotivationen.....	69
6.2.5 Drivkraften bakom motivationen	69
6.3 Förslag till fortsatt forskning	71
7 Sammanfattning.....	72
Litteraturlista.....	
Bilaga 1	

Figurförteckning

Figur 1 Maslows behovshierarki	12
Figur 2 Grafisk framställning av den kognitiva förväntningsteorin	15
Figur 3 Schematisering av sambanden mellan person, beteende och miljö	19

1 Inledning

Valet av utbildning upplevs ofta som ett av de mest centrala vägval som görs i livet. En akademisk utbildning ses många gånger som en framtida investering. Den kan öka möjligheterna på arbetsmarknaden samtidigt som den också kan leda till personlig utveckling. (Regnér, 2011.) Den akademiska friheten erbjuder unika möjligheter för den studerande att stifta bekantskap med utbudet av olika vetenskapsgrenar och läroämnena, och via det hitta det som mest intresserar (Appelqvist, 2001). Om intresset för flera olika ämnen väcks kan det även resultera i att den studerande beslutar sig för att avlägga dubbelexamen. Den dubbla arbetsmängd som dubbelexamen i allmänhet genererar leder ofta till att studietiden vanligtvis fördröjs trots att den studerande känner motivation för sina studier.

Enligt Urpilainen, Myllyniemi, Kantalainen, Rosendahl, Mähönen och Lehmusto, (2002) höjer utdragna studier på universitetsnivå åldern för avläggandet av examen och fördröjer övergången till arbetslivet. Sett från ett internationellt perspektiv börjar befolkningen i Finland arbeta relativt sent för att sedan gå i pension förhållandevis tidigt. Detta faktum försvagar det finländska samhällets ekonomiska försörjningsförhållande, eftersom en allt mindre andel av befolkningen aktivt deltar i arbetslivet. Den snabba samhällsutvecklingen och globaliseringen har resulterat i ett växande behov av högutbildade experter. Inom vissa branscher upplevs redan nu att universitetsväsendet inte tillhandahåller experter i en tillräckligt snabb takt. (Urpilainen m.fl., 2002.)

Haagensen (2007, s. 33) påpekar att motivation blivit en central faktor för att studierna ska framskrida effektivt. Av alla studerande som börjat studera på universitet i Finland läsåret 2008–2009 avbröt ungefär 5,4 procent sina studier samma år (Statistikcentralen, 2011). Att så många studenter påbörjar en utbildning för att sedan välja att inte fullfölja den av olika anledningar är en intressant företeelse. I motsats till de individer som väljer att avbryta sina studier finns studerande som väljer att avlägga dubbelexamen. Dessa individer är förmodligen motiverade att studera, men studierna framskrider i långsam takt på grund av den omfattande arbetsinsats som dubbelexamen kräver. Min avhandling kommer därmed att behandla vilken drivkraft som ligger bakom studerandes val att avlägga två examina parallellt. Eftersom det inte finns undersökningar om studiemotivation bland universitetsstuderande som avlägger dubbelexamen, blir det fascinerande att fördjupa sig i detta.

Det första kapitlet i denna avhandling presenterar studiens bakgrund och relevans. Kapitlet innehåller även problematisering av forskningen, avgränsning av forskningen samt

forskningens syfte och forskningsfrågor. Kapitlet behandlar också olika definitioner av begreppet motivation. Kapitel 1 presenterar även tidigare forskning inom området och redogör för avhandlingens disposition. Syftet med kapitlet är att visa att studiemotivation och inläring är komplexa och mångfacetterade fenomen som inte går att kategoriseras på ett obehindrat sätt.

1.1 Bakgrund och relevans

De utdragna studietiderna har länge varit ett bekymmer inom universitetsvärlden. Såväl undervisningsministeriet som universiteten själva är medvetna om dilemmat och har under årens lopp vidtagit åtgärder vars avsikt varit att förkorta studietiderna i Finland. Problemet med förlängda studier är mångfacetterat. I statsrevisorernas berättelse för 2001 hittas orsaker till förlängda studietider bland annat i urvalssystemet, definitionen av studierätten samt examenssystemet och utbildningsutbudet. Studerandenas förvärvsarbete, tilldelningen av resurser till högskolorna, studiestödssystemet, sysselsättningsläget och lönenivåerna inom de olika branscherna anses enligt statsrevisorernas berättelse för 2001 också höra till delorsaker till de förlängda studietiderna. (Urpilainen m.fl., 2002.)

Trots att listan på orsaker till de förlängda studietiderna är lång nämns inte studerandes motivation som anledning till de långa studietiderna. Att inte se studiemotivationen som en delorsak till förlängda studier är enligt Haagensen (2007, s. 33) problematiskt, eftersom ökad motivation effektiviserar framskridandet av studierna. Att allt fler avlägger dubbelexamen har inte heller tagits i beaktande då diskussionen om förlängda studietider pågått. Enligt Regnér (2011) innebär mer utbildning oftast längre studietid och senare inträde på arbetsmarknaden. Fenomenen motivation och dubbelexamen bör därför diskuteras, eftersom det ligger i hela samhällets intresse att snabbt få ut ny arbetskraft på arbetsmarknaden. Samtidigt behöver samhället paradoxalt nog olika kunskapskombinationer, eftersom det genererar nya tankesätt och upptäckter. Förlängda studietider på grund av avläggande av dubbelexamen behöver därför inte alltid vara något negativt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

1.2 Problematisering

Varför avlägger studerande dubbelexamen och vilken drivkraft ligger bakom studerandens val att parallellt avlägga dubbelexamen? Vilken nytta ger dubbelexamen efter studierna? Enligt

Regnér (2011) väljer allt fler studerande att avlägga dubbelexamen. Han menar att anledningarna till detta varierar men att de flesta studerande som avlägger dubbelexamen hoppas på att de ska erhålla en konkurrensfördel på arbetsmarknaden jämfört med de studerande som enbart avlägger en examen. Kampen om arbetsplatserna ökar hela tiden i och med att allt fler väljer att avlägga universitetsexamen. I och med den höga utbildningsnivå som präglar dagens arbetsmarknad blir det allt svårare för den enskilda individen att utmärka sig i rekryteringsskedet. Den välutbildade arbetskraften växer konstant, vilket i sin tur ökar konkurrensen om uppskattade arbetsuppgifter. (Regnér, 2011.) Är dubbelexamen ett sätt att skilja sig ur mängden i arbetssökningsskedet?

Avlägger den studerande således alltid en dubbelexamen för att han eller hon önskar fördjupa och bredda sina kunskaper och på så sätt öka sina möjligheter på arbetsmarknaden eller kan den bakomliggande orsaken möjligen ligga i den studerandes vilja att bilda sig, utan målsättning att använda kunskapen i arbetslivssammanhang?

Olika individer har olika målsättningar, vilket gör att det inte finns ett enhetligt svar som kan generaliseras till att gälla alla individer som avlägger dubbelexamen. På basis av ovanstående problematisering kan konstateras att motivationen till att avlägga dubbelexamen är ett mångfacetterat fenomen som inte enbart kan förklaras inom ramen för ovannämnda frågor. Det är just på grund av motivationens mångskiftande natur som jag har valt att undersöka fenomenet dubbelexamen med hjälp av kvalitativa intervjuer. Intervjuerna hjälper mig som forskare att få en djupare förståelse av fenomenet att avlägga dubbelexamen.

1.3 Min förförståelse

Starrin och Svensson (1994, s. 83) menar att en människa aldrig kan möta någon eller något förutsättningslöst. En forskare kan enligt dem aldrig frigöra sig från sina förväntningar, fördomar, åsikter och värderingar. De anser ändå att genom att forskaren medvetandegör sin förförståelse så långt han eller hon förmår, kan han eller hon aktivt pröva om hans eller hennes tolkningar påverkats av den egna förförståelsen och därmed söka andra möjliga tolkningar. Kvale (2009, s. 223) är inne på samma linje och påpekar att det inte finns någon förutsättningslös tolkning av en text. Han menar att forskaren aldrig kan kliva utanför den förståelsetradition som han eller hon lever i. Forskaren bör således försöka göra dessa förutsättningar klara för sig och försöka bli medveten om hur vissa formuleringar av en fråga till texten bestämmer vilka former av svar som är möjliga. (Kvale, 2009, s. 223.)

I och med förförståelsen kan människan enligt Ödman (2007, s. 24) aktivera sitt kunskapssökande. Han menar att det utan förförståelse inte går att finna något problem som ger riktning åt sökande. Förförståelsen erbjuder således forskaren en grund och en riktning i hans eller hennes sökande efter kunskap. Det är förförståelsen som bestämmer vilken aspekt forskaren är intresserad av att vetenskapligt utforska närmare. (Ödman, 2007, s. 25.) Genom att presentera min förförståelse vill jag därmed belysa de tankar och idéer jag hade om motivation bland universitetsstudier som avlägger dubbelexamen.

Eftersom det i min bekantskapskrets finns en del som börjat studera parallellt på två olika universitet, hade jag en förhandsuppfattning om hurdana studerande som avlägger dubbelexamen i allmänhet är, och speciellt de som väljer kombinationen ekonomi och juridik. Samtliga av mina vänner som för tillfället studerar ovannämnda kombination är och har alltid presterat på hög nivå under alla utbildningsstadier. De är alla väldigt ambitiösa och motiverade inom ramen för sina studier och allt vad det innebär. De vet vad de vill göra i framtiden och har således tydligt uppställda karriärmål. Dessa individer har högt utbildade föräldrar med välavlönade positioner i arbetslivet. Föräldrarna ställer antagligen en viss press på sina avkommor eftersom de själva klarat sig så bra på arbetsmarknaden. På grund av mer eller mindre medvetna krav från föräldrarna, för att inte tala om de krav som dessa individer ställer på sig själva, tror jag att dessa individer upplever att deras värde är kopplat till deras prestationer, vilket leder till att de ständigt presterar, och presterar på hög nivå, för att leva upp till såväl sina föräldrars som sina egna förväntningar. Min förhandsuppfattning om studerande som avlägger dubbelexamen är således att det ofta utgörs av en grupp mycket kompetenta och målmedvetna individer som strävar efter utmärkta resultat speciellt inom områden kopplade till studier och arbetsliv.

1.4 Syfte och forskningsfrågor

Den här studien syftar till att ta reda på vad som motiverar universitetsstudier att avlägga dubbelexamen. Detta gör jag genom att utforska tänkesätt och modeller för motivation och se på hur dessa är förankrade i forskning och teori. Ett underliggande syfte handlar även om att utmana min förförståelse och förhoppningsvis erhålla nya insikter om hurdana studerande som väljer att avlägga dubbelexamen är. Med hjälp av följande forskningsfrågor undersöker och analyserar jag motivation bland studerande som valt att avlägga dubbelexamen i såväl ekonomi som juridik:

Vad motiverar universitetsstuderande att avlägga två examina parallellt?

Har studerande som avlägger dubbelexamen ett starkt behov av att prestera?

Hur lyckas studerande upprätthålla motivationen till sina studier?

Vilka faktorer påverkar studiemotivationen bland studerande som avlägger dubbelexamen?

1.5 Ämne och fokus

Begreppet *motivation* kommer från det latinska ordet *movere* som betyder *orsaka rörelse* (Hwang, Lundberg, Rönnerberg & Smedler, 2005, s. 92). Enligt Hwang m.fl. (2005, s. 92) syftar motivation på en medveten eller omedveten benägenhet hos en individ att uppföra sig på ett visst sätt. Detta uppförande påverkas sedan av både inre och yttre faktorer (Hwang m.fl., 2005). Kaufmann och Kaufmann (2010, s. 131) menar å sin sida att motivation handlar om drivkrafter som får människan att handla. Enligt Imsen (2006, s. 457) är det motivation som framkallar aktivitet hos studerandena, upprätthåller aktiviteten och ger den mening och mål. Murrey (1971, s. 9) frågar varför tre studerande med identisk intelligens och studieförmåga presterar olika i sina studier. Han svarar genast på sin egen fråga och påstår att olikheterna i studieprestationerna mycket beror på motivationsskillnader.

Dörnyei (2001, s. 185) framhåller emellertid att motivationsbegreppet inte är oproblemiskt. Motivation är en abstrakt företeelse som i praktiken inte kan observeras. Därför ska motivation snarare ses som en tankekonstruktion som ger struktur åt fenomen och som kännetecknar individers uppförande. Tankekonstruktionerna förändras sedan i takt med att ny kunskap erhålls. (Dörnyei, 2001, s. 185.) Dörnyei betonar att forskning inom motivationens område bjuder på flera betydande utmaningar. Motivation är egentligen mentala processer och tillstånd som måste studeras indirekt med hjälp av individens självrapportering, hans eller hennes beteende och hans eller hennes psykologiska reaktioner på olika företeelser (Dörnyei, 2001, s. 186).

Dörnyei (2001, s. 186) konstaterar också att motivationsforskning ställer stora krav på forskaren, eftersom vederbörande bör hålla subjektiviteten på en så låg nivå som möjligt. Enligt Haagensen (2007, s. 9) kan motivation inte mätas objektivt för att alla kännetecken på motivation egentligen är subjektiva. Haagensen anser, precis som Dörnyei, att motivation utgör ett mycket krävande forskningsområde, eftersom motivationen refererar till mentala

processer. Detta faktum gör att motivationen till sin natur är mångfacetterad och dynamiskt omväxlande (Haagensen, 2007, 9). Begreppet *motivation* definieras i den här avhandlingen som de biologiska, psykologiska och sociala faktorer som aktiverar, ger riktning och upprätthåller beteende i olika intensitetsgrader för att individen ska uppnå sina uppställda mål (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 131).

Det andra nyckelbegreppet i avhandlingen är *dubbelexamen*. Enligt undervisningsministeriets rekommendation avses med dubbelexamen (eng. *double degree*) "ett sådant utbildningsprogram som utvecklas och tillhandahålls av två eller flera partnerhögskolor tillsammans och som leder till två eller flera examensbetyg, i praktiken ett i varje samarbetande högskola" (Undervisningsministeriet, 2004). Enligt Undervisningsministeriet (2004) omfattar begreppet dubbelexamen även studerande som väljer att på eget bevåg avlägga två olika examina trots att universiteten i fråga inte samarbetar med varandra.

Gemensam examen (eng. *joint degree*) och *dubbelexamen* uppfattas, speciellt i internationella sammanhang ofta som två utbytbara begrepp (Undervisningsministeriet, 2004). Detta är dock ytterst problematiskt, eftersom gemensam examen enligt Undervisningsministeriets (2004) definition egentligen handlar om "ett sådant utbildningsprogram som utvecklas av två eller flera högskolor tillsammans och som leder till ett examensbetyg". Största skillnaden mellan dessa två formuleringar är antalet examensbetyg. Gemensam examen innefattar ett examensbetyg, medan dubbelexamen omfattar två eller fler. Begreppet *dubbelexamen* kommer framöver i enlighet med definitionen ovan att användas i avhandlingen.

1.6 Tidigare forskning

Motivation bland universitetsstuderande är inte ett allmänt forskningsområde. Undersökningarna i Finland tangerar mest grundskole- och gymnasieelever. Dock finns internationell forskning att tillgå, vilket kommer att exemplifieras nedan. Studiemotivation bland universitetsstuderande som avlägger dubbelexamen är antagligen ett outforskat område, eftersom jag inte hittat tidigare studier om ifrågavarande fenomen. Därför presenteras tidigare undersökningar om motivation bland universitetsstuderande som enbart avlägger en examen.

Van Etten, McInerney, Liem och Pressley (2008) har undersökt motivationen hos 91 sista årets studerande vid ett statligt universitet i nordöstra USA. Den etnografiska studien visar att det finns flera faktorer som påverkar studiemotivationen. De mest framträdande motiven

bland studerande var viljan att få goda betyg och förhoppningen om att utexamineras inom de förväntade tidsramarna. Även andra faktorer lyftes fram av studerandena, som forskarna sedan delade in i inre och yttre motivationsfaktorer. Till de inre motivationsfaktorerna hörde studerandenas förväntningar på och tilltro till sig själva, medan de yttre faktorerna omfattade bedömning, utvärdering och belöning. (Van Etten m.fl., 2008.)

En annan studie gjord av Halawah (2011) baserar sig på 232 studerande från det privata universitetet *Al-Ain University* i Saudiarabien. Halawahs resultat visar att speciellt tre faktorer ansågs vara centrala för studerandenas motivation. Den viktigaste aspekten var föreläsarens personlighet. Att föreläsaren var öppen, vänlig och entusiastisk upplevdes som det mest avgörande för studiemotivationen. Den andra aspekten innefattade pedagogiska undervisningsmetoder och meningsfulla uppgifter, medan den tredje aspekten tangerade föreläsarens sätt att hantera föreläsningssituationen. Kursen, materialet och innehållet skulle också vara välorganiserat och strukturerat för att bibehålla studerandenas motivation. (Halawah, 2011.)

Çeliköz (2010) har undersökt vilka yttre och inre faktorer som påverkar studerandes allmänna studiemotivation. Informanterna i undersökningen bestod av 285 förskolelärostuderande vid det turkiska universitetet *Selcuk University* under läsåret 2007–2008. Çeliköz resultat visar att studerandenas inre motivation omfattade intresse för ämnet, sannolikheten för att få anställning efter utexaminering, framtida förväntningar och önskan om att studera vidare för att avlägga magisterexamen. De yttre motivationsfaktorerna innefattade inställningen till föreläsaren, stöd från medstuderande, tillgång till studiematerial och höjd inkomstnivå efter utexamineringen. (Çeliköz, 2010.) Resultaten från dessa undersökningar tyder på att studiemotivation är ett komplext och mångfacetterat fenomen som bör studeras mer, speciellt inom universitetsmiljöer där forskningen ännu befinner sig i barnskorna (Van Etten m.fl., 2008).

1.7 Avhandlingens disposition

Avhandlingens första kapitel har presenterat och motiverat valet av studiemotivation och dubbelexamen som ämnesområden. I kapitlet redogjordes också för forskningens syfte, forskningsfrågor och bakgrund. Kapitlet avslutades med en introduktion av tidigare forskning inom området. Avhandlingens andra kapitel behandlar motivationens teoretiska referensram. Kapitel 3 redogör för dubbelexamen vid två olika finländska utbildningsinstitutioner. Det

fjärde kapitlet i avhandlingen diskuterar val av metod, etiska överväganden och studiens reliabilitet och validitet. Det femte kapitlet presenterar undersökningens resultat. Avhandlingens sjätte kapitel innehåller både en metod- och resultatdiskussion, som kritiskt granskar valet av metod och anknyter forskningens resultat till teorin. Det sjunde kapitlet är en sammanfattning av hela avhandlingen.

1.8 Sammanfattning

De utdragna studietiderna har länge varit ett bekymmer vad gäller avläggandet av universitetsexamen. Problemet med förlängda studier är mångfacetterat. I statsrevisorernas berättelse för 2001 hittas bland annat orsaker till förlängda studietider i studiestödssystemet, sysselsättningsläget och faktumet att studerandena arbetar vid sidan om sina studier. (Urpilainen m.fl., 2002.) Varken de studerandes motivation eller avläggande av dubbelexamen nämns som anledning till de långa studietiderna. Att statsrevisorernas berättelse utesluter motivationen som en förklaring till den långsamma studietakten är förvånande, eftersom ökad motivation effektiverar framskridandet av studierna (Haagensen, 2007, s. 33).

Att allt fler avlägger dubbelexamen har inte heller tagits i beaktande. Mer utbildning innebär oftast längre studietid och senare inträde på arbetsmarknaden (Regnér, 2011). Trots att det ligger i hela samhällets intresse att snabbt få ut ny arbetskraft på arbetsmarknaden är motivation bland universitetsstuderande ett relativt outforskat område. Att det inte finns studier om studiemotivation bland universitetsstuderande som avlägger dubbelexamen är också häpnadsväckande. Faktum att det inte finns forskning om ovan nämnda fenomen gör denna undersökning både relevant och intressant. I nästa kapitel behandlas olika motivationsteorier som är adekvata för undersökning av studiemotivation. Teorierna omfattar såväl behovsteorier som kognitiva teorier.

2 Motivation och motivationsteorier

Enligt Lindelöw (2008, s. 42) behöver en studerande vissa förutsättningar, förmågor och egenskaper för att klara av att avlägga två examina parallellt. Hon anser att den studerandes intellektuella förutsättningar och karaktäristiska beteendemönster hör till de viktigaste kvalifikationerna i detta sammanhang. För att ta sig igenom två utbildningar behövs emellertid mer än intelligens och personlighet; det behövs en vilja som driver en genom föreläsningar, grupparbeten och tentamensläsning. Viljan handlar om hur den studerande väljer att rikta sin energi och hur mycket ansträngning han eller hon är beredd att lägga ner på sina studier. (Lindelöw, 2008, s. 42.) Enligt Lindelöv (2008, s. 42) stavas denna vilja motivation och fungerar som ett viktigt komplement till den studerandes intelligens och personlighet.

Motivationsteorier i studiesammanhang brukar skilja mellan behovsteorier och kognitiva teorier. Även sociala motivationsfaktorer har en central roll. Behovsteorier betraktar motiverat beteende som något som utlöses av olika typer av fundamentala behov. Behoven kan vara biologiska eller ett resultat av inläring under en lägre tid. Kognitiva teorier hävdar att motiverat beteende utlöses av förväntningar om måluppfyllelse, medan social motivation lägger fokus på kontextens betydelse för motivationen. (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 131–132.)

Motivation är enligt Murrey (1971, s. 11) ett komplext undersökningsområde, eftersom det inte finns endast en allmänt accepterad teoretisk referensram för motivation. Även Ruohotie (1998, s. 50) påpekar att det inte finns någon generellt accepterad motivationsteori som kombinerar och definierar alla faktorer som hör ihop med motivationsprocessen. Orsaken till detta är enligt honom att ingen skapat en heltäckande motivationsteori som skulle ta i beaktande alla sekvenser motivationsprocessen utgörs av. De teorier som redan existerar berör enligt honom endast ett avgränsat område inom motivationsprocessen. I stället finns en mängd konkurrerande teorier som har sitt ursprung i filosofin, psykologin och sociologin (Murray, 1971, s. 11). Detta kapitel beskriver de viktigaste föreställningarna om studiemotivationen.

2.1 Behovsteorier

Enligt Hein (2012, s. 98) har alla behovsteorier en gemensam nämnare. Hon hävdar att alla behovsteorier påstår sig kunna förutsäga en individs beteende om de förstår individens behovsstruktur. Hein beskriver behovsstrukturen som ett inbördes styrkeförhållande mellan olika behov. Behovsteorierna utgår enligt henne från att individen strävar efter jämvikt och således reagerar på obalans genom att försöka återställa jämvikten.

Trots att andra behovsteorier existerar redogörs endast för Maslows och McClellands behovsteorier. Maslow har valts på grund av att jag anser att andra behovsteorier endast är vidareutvecklingar av hans behovshierarki. McClelland har inspirerats av den amerikanska psykologen Henry Murray och skiljer sig därför från Maslow på flera olika plan. Detta faktum gör att också hans teori prioriteras i detta sammanhang.

2.1.1 Maslows behovshierarki

Abraham Maslow (1908–1970) har utvecklat en teori som syftar till att klassificera och organisera alla mänskliga behov i ett system. Han delar in de mänskliga behoven i fem huvudkategorier (se figur 1). Enligt Maslow (1987, s. 17–18) är behoven hierarkiskt organiserade, vilket betyder att det finns en systematisk rangordning mellan dem. De fem behovskategorierna omfattar sedan i sin tur två huvudmotiv: *bristmotiv* och *växtmotiv*. Grundtanken i Maslows teori är att de lägsta behoven, bristmotiven, måste vara tillfredsställda innan växtmotiven på följande nivå i hierarkin kan aktiveras. (Maslow, 1987, s. 17–18.)

Den lägsta nivån i hierarkin representeras av *fysiologiska behov*. Dessa behov är elementära för individens överlevnad och anpassning. De fysiologiska behoven omfattar bland annat näring, vatten och sömn. (Maslow, 1987, s. 115.) I studiesammanhang handlar det om att den studerande bör erbjudas ekonomiska resurser för att ha möjlighet att tillfredsställa de mest grundläggande biologiska behoven. I Finland betalas därför ett studiestöd för att trygga den studerandes utkomst under studietiden. I studiestödet ingår studiepenning, bostadstillägg och statsgaranti för studielån (Folkpensionsanstalten, 2012).

Nästa behov i hierarkin är *trygghetsbehovet*. Trygghetsbehovet aktiveras då de fysiologiska behoven är tillräckligt tillfredsställda. Denna form av behov inbegriper trygga miljöer som skyddar individen mot såväl fysiska som psykiska skador. (Maslow, 1987, s. 18.) Fysisk trygghet kan exempelvis åstadkommas genom grundläggande säkerhetsåtgärder i den fysiska

universitetsmiljön, medan psykisk trygghet kan handla om att den studerande har en studieplats som i framtiden leder till sysselsättning på arbetsmarknaden (Utbildningsstyrelsen, 2011).

Den tredje nivån i hierarkin innefattar *behovet av kärlek och samhörighet*. Dessa behov är den högsta nivån inom bristmotiven. Maslow (1987, s. 20) menar att de aktiveras då de två föregående behovskategorierna är relativt tillfredsställda. Dessa inbegriper behov av kontakter i form av nära studiekamrater och lektorer, det vill säga sociala omgivningar som förmedlar stöd och acceptans (Maslow, 1987, s. 20). Det är viktigt att den studerande känner samhörighet och ser sig som en del av universitetsgemenskapen för att motivationen för studierna ska upprätthållas (Çeliköz, 2010).

Den fjärde behovskategorin, *behovet av uppskattning*, hör till kategorin växtmotiv. Utmärkande för växtmotiv är att de koncentrerar sig på individens möjligheter till personligt växande. Växtmotiv är inte inriktade på att reducera bristtillstånd på samma sätt som bristmotiven. (Maslow, 1987, s. 21.) Önskan om framgång i studierna för att erhålla andras respekt hör till essentiella behov på denna nivå. Enligt Van Etten m.fl. (2008) är behovet av uppskattning av central betydelse i studielivet.

Självförverkligande, som också är ett växtmotiv, är den högsta nivån i Maslows behovshierarki och handlar om behovet att förverkliga sina förmågor och potentialer. Det här gör den studerande med hjälp av medfödda anlag, förmågor och egenskaper. Givetvis behövs även yttre förutsättningar och stöd av andra för att den enskilda studeranden ska ha möjlighet att förverkliga sig själv. Att enbart förlita sig på sina gener räcker trots allt inte i detta sammanhang. (Maslow, 1987, s. 22.) Att exempelvis avlägga en examen, antingen kandidat- eller magisterexamen, kan för den studerande handla om att bevisa såväl för sig själv som för andra att han eller hon faktiskt klarar av det.

Figur 1 Maslows behovshierarki (Maslow, 1943).

Trots att Maslows behovshierarki fått stort inflytande påpekar Hwang m.fl. (2005, s. 108) att teorin i första hand saknar empiriskt stöd och att rangordningen av behov inte är lika enkel som teorin låter påskina. Även Kaufmann & Kaufmann (2010, s. 135) poängterar att den empiriska forskningen kommit till relativt olika slutsatser om Maslows teori. Enligt Kaufmann och Kaufmann tyder forskningen på att människan är mer flexibel i sitt handlande än vad Maslow ansåg. Lägre behov behöver inte vara tillfredsställda förrän individen kan gå vidare till högre behov, utan människan kan röra sig uppåt och nedåt i behovshierarkin och tillfredsställa ett högre behov på ett lägre behovs kostnad. Om behovet av uppskattning och självförverkligande blir för dominerande kan dessa behov överskugga de andra behoven i pyramiden. (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 135). I studiesammanhang kan detta exemplifieras med att en studerande är så upptagen med att prestera bra i studierna att det sociala umgänget med såväl familj som vänner blir lidande.

2.2.2 McClellands behovsteori

David McClellands (1917–1998) behovsteori utgår från tre behov: *maktbehovet*, *behovet av gemenskap* och *prestationsbehovet* (McClelland, 1989, s. 595–598). Hans teori bygger emellertid inte på någon hierarkisk rangordning som Maslows teori gör, utan han placerar behoven längs ett kontinuum. McClelland hävdar att ett visst behov inte behöver vara tillfredsställt innan ett nytt behov kan aktiveras. Han menar dock att det alltid är ett av de tre behoven som dominerar i förhållande till de två andra. Han anser inte heller att behoven är medfödda som Maslow, utan att behoven är något individen tillägnar sig. Individens behov

påverkas enligt McClelland av olika faktorer som till exempel kulturell och social bakgrund samt erfarenheter av negativa eller positiva konsekvenser av olika motiv. (McClelland, 1989, s. 108.)

Ur ett studiemotivationsperspektiv är behovet av gemenskap och prestationsbehovet mer relevanta än maktbehovet och därför behandlas endast dessa behov. Trots att maktbehovet är viktigt anser jag det för omfattande att gå in på. Dock bör tilläggas att sambandet mellan kunskap och makt redan på 1500-talet diskuterades av den brittiske filosofen Francis Bacon (1561–1626) som myntade det kända uttrycket ”Kunskap är makt” (Hein, 2012, s. 18). Orsaken till varför jag valt att inte redogöra för maktbehovet är att jag inte anser ifrågakvarande behov lika intressant i detta sammanhang som behovet av gemenskap och prestationsbehovet.

Enligt McClelland (1989, s. 347) agerar individer med ett stort behov av gemenskap primärt utifrån en längtan av att vara omtyckta och accepterade. Social interaktion är väldigt viktigt för dessa individer speciellt då det handlar om att upprätthålla nära relationer till andra människor. De arbetar helst i grupp tillsammans med likasinnade och anpassar sig snabbt till de sociala normer som råder inom gruppen. Studerande som har ett stort behov av gemenskap och tillhörighet motiveras av emotionell respons som är förknippad med beröm och bekräftelse. (McClelland, 1989, s. 347–349.)

Studerande som har ett stort prestationsbehov vill givetvis prestera framgångsrikt. De koncentrerar sig på den personliga utvecklingen och är väldigt resultatorienterade. De motiveras av ett ökat ansvar och utmanande uppgifter. Till skillnad från studerande med ett stort behov av gemenskap föredrar studerande med prestationsbehov att hellre arbeta ensamma. De motiveras av uppgiftsrelaterad respons, det vill säga respons som är kopplad till uppgiften och prestationen. På det här sättet får de en konkret bild av hur väl de utfört uppgiften i förhållande till måluppsättningarna. (McClelland, 1989, s. 246–247.)

Hein (2012, s. 118) menar att McClellands teori fått kritik för att vara för mycket lik Maslows behovsteori. Den anses ofta vara en komprimering av Maslows behovstrappa som har utgångspunkten i fem behov. Det är dock en alltför grov förenkling av McClellands teori. Hans teori har bidragit till vissa centrala idéer om hur behov uppstår och hur de i fortsättningen kan påverkas. Han påstår att studerande som inte har ett stort prestationsbehov kan lära sig att åstadkomma behovet att prestera genom olika övningar. McClelland har även bidragit med en djupare förståelse av motivationsprofiler och insikten om att olika individer motiveras av olika faktorer. (Hein, 2012, s. 118.)

2.2 Kognitiva motivationsteorier

Det kognitiva perspektivet på motivation understryker de mentala processernas betydelse för motivationen (Karlsson, 2007, s. 345). Kognitiva motivationsteorier utgår ifrån att rationella val är den mest centrala drivkraften i mänskligt beteende. Teorierna argumenterar för att motiverat beteende utlöses av förväntningar och måluppfyllelse. (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 137.) Enligt Nyberg (1990, s. 58) betonar de kognitiva motivationsteorierna också hur viktiga studerandenas upplevelser och uppfattningar är för prestationen. Han hävdar att den studerandes egna förväntningar på om prestationen kommer att lyckas eller misslyckas är mer avgörande än den reella förutsättningen för prestationen. Nedan presenteras de kognitiva teorier som är mest relevanta för avhandlingen.

2.2.1 Kognitiv förväntningsteori

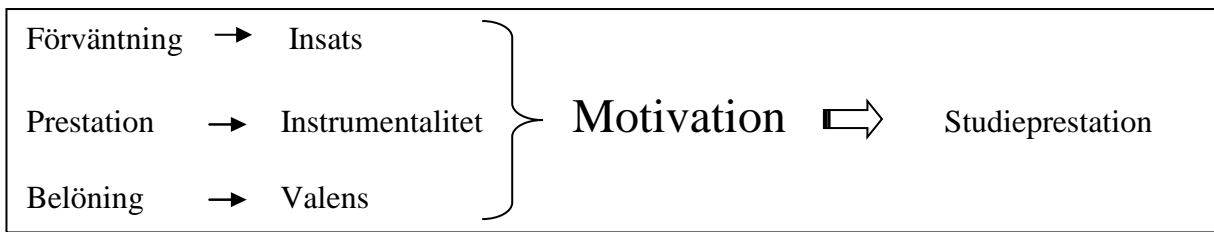
Den kanadensiska motivationsforskaren Victor H. Vroom anses vara förväntningsteorins förgrundsgestalt (Hein, 2012, s. 171). Förväntningsteorin ser motivation som ett resultat av individens förväntningar om att nå målet, se figur 2 (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 137). Med förväntningar avses individens tro på att ett visst resultat är uppnåbart (Nyberg, 1990, s. 15). Teorin poängterar att studerande är motiverade att studera då de förväntar sig att kunna uppnå det som de vill få ut av sina studier. Det kan handla om yttre belöningar i form av studiestöd och stipendier, men även om att tillfredsställa behov av uppskattning och respekt.

Den kognitiva förväntningsteorin tar upp tre typer av överväganden som är centrala för individens insats i studiesammanhang: 1) *subjektiva förväntningar*, 2) *instrumentella överväganden* och 3) *valensvärderingar*. Subjektiva förväntningar representerar individens tankar om huruvida insatsen kommer att ge resultat. Instrumentella överväganden omfattar bedömningar av huruvida studierna leder till belöning, och valensvärderingar handlar om bedömningar av vilket värde belöningen har. (Vroom, 1967, s. 15–18.)

Då en individ gör en insats i studierna är det enligt teorin en konsekvens av förväntningen om att insatsen leder till önskat resultat. Då handlar det om en hög subjektiv förväntning om att målet kommer att uppnås. Det kan handla om en studerande som avlägger studiepoäng i snabb takt för att snabbare komma ut i arbetslivet för att tjäna mer pengar. Vid låg subjektiv förväntning har individen en svag tilltro till att insatsen är mödan värd, vilket leder till att motivationen sjunker. (Vroom, 1967, s. 17.) Kauppila (2010, s. 103) menar att det exempelvis

kan handla om en studerande som anser en kurs vara för svår och därför inte har motivation att läsa till den skriftliga tentamen, eftersom han eller hon inte förväntar sig att bli godkänd i den.

Sambandet mellan handling och resultat är också centralt (Vroom, 1967, s. 19). Instrumentella överväganden påverkar således motivationen. Detta innebär i praktiken att den studerande överväger om insatsen kommer att leda till belöning eller inte. Om den studerande upplever att insatsen kommer att leda till belöning, ökar motivationen, medan en förväntan om att misslyckas resulterar i att motivationen sjunker. Trots att den studerande själv tror att insatsen kommer att ge resultat som leder till belöning kan motivationen utebli om belöningen inte har någon betydelse (= valens) för vederbörande. Endast belöningar med hög positiv valens har en motiverande effekt. (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 137–138.) Se Figur 2 för en mer övergripande bild av sambandet mellan handling och resultat.

Figur 2 Grafisk framställning av den kognitiva förväntningsteorin enligt Kaufmanns & Kaufmanns (2010, s. 138).

Enligt Hein (2012, s. 176) har förväntningsteorin vissa svagheter. Hon kritiserar teorin, eftersom den grundar sig på föreställningen om att människan alltid agerar förnuftigt, vilket hon tycker att inte är realistiskt. Förväntningsteorin baserar sig på tanken om att människan agerar för att maximera den egna nyttan och att hon därför utvärderar konsekvenserna av olika handlingsmöjligheter innan hon agerar (Hein, 2012, s. 176). Hein påpekar att människan inte alltid fungerar rationellt och att hon även agerar utifrån andra motiv än de tre Vroom redogjort för. Enligt Hein (2012) medger till och med Vroom själv att hans teori innehåller vissa förenklade antaganden om människans tillvägagångssätt i olika situationer.

2.2.2 Kognitiv målsättningsteori

Av den kognitiva målsättningsteorin finns flera versioner men denna avhandling koncentrerar sig endast på den modell som har utvecklats av Edvin Locke och Gary P. Latham. I målsättningsteorin är det målets betydelse som motivationsfaktor som står i fokus. Målen ger

en bild av vad individen bör göra och vilken insats som krävs för att målet ska uppnås. (Latham & Locke, 2006.) Enligt Latham (2007, s. 53) är det centrala i denna kontext att specifika mål i högre grad underlättar prestationen framom generella mål och att mer utmanande mål har en större motiverande effekt än enkla mål. Dessutom menar han att respons främjar prestationen, medan brist på respons hindrar den från att utvecklas.

I målsättningsteorin finns vissa övergripande principer som är centrala för att individen ska nå målet. Den första omfattar *fastställandet av målet*. Målformuleringen bör vara klar och tydlig vad gäller tidsfristen. Detta betyder i praktiken att individen bör fastställa när målet ska vara uppnått. Samtidigt ska målen också ge utmaning, eftersom mål som kräver mer ofta leder till bättre prestationer än mål som uppnås lätt. Den andra principen berör *målförpliktelsen*. (Latham & Locke, 2006.) Målförpliktelsen innefattar individens intresse och engagemang för att nå målet. Om individen känner sig förpliktad att följa målsättningen överges den inte i första hand. (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 141.) Målförpliktelsens intensitet beror på hur den studerande tidigare upplevt att hans eller hennes fastställda mål uppnåtts. Tidigare framgångar i måluppfyllelse förstärker nämligen godkännandet av framtida mål. (Latham & Locke, 2006.)

Den tredje principen stavas *självförmåga* (Latham & Locke, 2006). Självförmåga handlar om individens tro på att lyckas med en uppgift. Om den studerande tror på sin förmåga att slutföra uppgiften anstränger han eller hon sig för att slutföra även svårare utmaningar. (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 141.) Den fjärde och sista principen innefattar *understödjande element* (Latham & Locke, 2006). I studiesammanhang kan det handla om att få tillräckligt med respons på uppgifterna. Familj och vänner kan även fungera som understödjande element då det känns svårt för den studerande att motivera sig för sina studier.

Precis som de tidigare teorierna har även Latham och Lockes målsättningsteori vissa svagheter. Hein (2012, s. 183) menar att målsättningsteorin i praktiken kan medföra mer skada än nytta om den utnyttjas på ett felaktigt sätt. Ett exempel på det här är om den studerande ställer upp orealistiska mål för att sedan konstatera att målet inte uppnåtts på ett tillfredsställande sätt. Detta kan enligt Hein (2012, s. 183) sedan i sin tur leda till missnöje och till att motivationen sjunker.

En annan nackdel med målsättningsteorin är enligt Hein (2012, s. 185) att den endast mäter framgångar. Hon menar att misslyckanden ibland är nödvändiga för individens utveckling, eftersom högre målsättningar ofta kräver större risker. Om individen alltid tar det säkra före det osäkra, i rädsla för att misslyckas, stagnerar utvecklingen. Slutligen ifrågasätter Hein

(2012, s. 185) den utgångspunkt som målsättningsteorin baserar sig på, det vill säga att målet inverkar på individens beteende. Hon menar att teorin lättare går att tillämpa på uppgifter av monoton karaktär än på uppgifter av kreativ karaktär. Samma gäller tillämpningen av teorin på olika personer. Den fungerar bättre på individer som är mer konkurrens- och resultatriktade än på individer som förhåller sig mer avslappnat till sina uppgifter. (Hein, 2012, s. 185.)

2.2.3 Kognitiv utvärderingsteori

De amerikanska forskarna E. L. Deci och R. M. Ryans utvärderingsteori skiljer mellan två motivationssystem, nämligen inre motivation och yttre motivation. De hävdar att källan till inre motivation ligger i själva uppgiftsutförandet. Individens behov av att känna att han eller hon klarar av en uppgift främjar hans eller hennes kompetens och självbestämmande på ett övergripande plan. I praktiken handlar inre motivation således om att individen aktivt söker utmaningar som han eller hon sedan försöker tackla för att känna sig kompetent och självständig. En studerande som drivs av inre motivation upplever således uppgiften i sig själv som belönande. (Deci & Ryan, 1985, s. 43, 57–58.)

I stark kontrast till den inre motivationen finns den yttre motivationen, där källan till motivationen ligger utanför själva uppgiftsutförandet. Utförandet av uppgiften ses som ett verktyg för att uppnå belöningen. (Deci & Ryan, 1985, s. 49.) Forskning visar på att den inre motivationen främjar individen ur ett mera långsiktigt perspektiv, eftersom fokus på yttre motivation i längden försvagar den motivation som kommer inifrån individen och som ger energi från den glädje som ligger i själva utförandet av uppgiften (se Gneezy & Rustichini, 2000).

Decis och Ryans definition av inre motivation kan lätt tolkas som att det inte skulle existera något tydligt beroendeförhållande mellan inre motivation och yttre belöningar. I själva verket anser de att yttre belöningar kan påverka den inre motivationen genom två processer. Den första processen handlar enligt dem om att beteende kan kontrolleras med hjälp av belöningar. Om den yttre belöningen blir större, skärps det instrumentella förhållandet mellan aktiviteten och den yttre belöningen. Aktiviteten blir på detta sätt ett instrument med vars hjälp individen kan få belöningar. Då präglas det motiverade beteendet alltmer av yttre natur, medan den inre motivationens andel sjunker. Den andra processen omfattar upplevelsen av kompetens. (Deci & Ryan, 1985, s. 47–48, 58.) Enligt Deci och Ryan (1985, s. 58, 61) växer den inre

motivationen i takt med att upplevelsen av kompetens ökar, samtidigt som motivationen minskar om upplevelsen av kompetens sjunker.

Den kognitiva utvärderingsteorin har fått stöd inom utbildningssektorn där empiriska undersökningar (se Nyberg & Ruohotie, 1988) resulterat i en del antaganden om beroendeförhållandet mellan inre motivation och yttre belöningar. Det mest centrala antagandet enligt Nyberg & Ruohotie (1988, s. 17–18) är att studerande som är genuint intresserade av det som undervisas och aktivt tänker dra nytta av det i framtida arbetsliv, har starkare inre motivation än de studerande som enbart lär sig för att nå framgång i studierna.

2.2.4 Attributionsteori

Enligt Imsen (2006, s. 553) är olika tolkningar av orsaker till att studerande lyckas eller misslyckas pedagogiskt väldigt intressant. Hon förklarar att sättet på vilket studerande förklarar sina framgångar och nederlag är direkt kopplade till motivationen. Den kognitiva attributionsteorin försöker enligt Weiner (1986, s. 22), som utvecklat och utvidgat attributionsteorin till den teori den är i dag, kategorisera olika tolkningar av framgång och misslyckande. Då det gäller motivation är speciellt tre aspekter av orsaksförklaringar centrala: *lokalisering, stabilitet och kontrollerbarhet* (Weiner, 1986, s. 50).

Den första aspekten, lokalisering, skiljer mellan förklaringar som sätter ansvaret på individen själv och förklaringar som lägger orsaken utanför individen. Då individen själv anser sig vara ansvarig handlar det om en inre tolkning, och om orsaken läggs på andra personer eller miljön handlar det om en yttre tolkning. Allmänna inre orsaksförklaringar till framgång och misslyckande är egen förmåga och gediget arbete, medan generella yttre orsaksförklaringar exempelvis kan omfatta kritik av tentamensfrågorna och föreläsarens pedagogiska undervisningsförmåga. (Weiner, 1986, s. 44.)

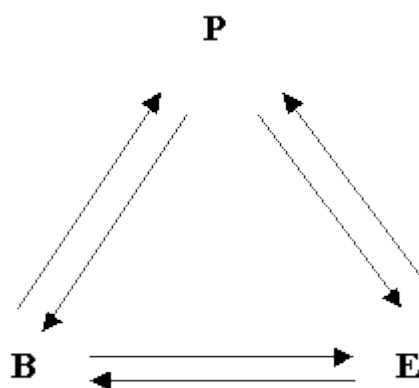
Den andra aspekten, stabilitet, inbegriper orsaksfaktorns stabilitet över tid. Individens egen förmåga är en typisk orsaksförklaring, eftersom den inte förändras snabbt. En föreläsares undervisningsförmåga är också ett relativt stabilt fenomen. Orsaksfaktorer som inte är stabila är exempelvis den studerandes arbetsinsats och trötthet. (Weiner, 1986, s. 46.) Den tredje aspekten handlar om kontrollerbarhet. Individernas förväntningar beror i stor utsträckning på om de upplever att orsaksfaktorn är inom eller utom deras kontroll. Den studerande kan

exempelvis kontrollera sin egen arbetsinsats, medan svårighetsgraden på tentamen är utom kontroll för den enskilda studeranden. (Weiner, 1986, s. 48.)

2.3 Social kognitiv teori

Den kanadensisk-amerikanske psykologen Albert Bandura (1986, s. 18) analyserar mänsklig motivation ur ett socialt perspektiv. Han hävdar att individens motivation är en produkt av ett dynamiskt samspel mellan *person*, *beteende* och *miljö*. Personrelaterade aspekter (P = person) omfattar individens kognitiva funktioner och fysiska karaktäristika, medan beteende (B = behavioral) influeras av de tankemönster och kärnvärderingar som individen agerar utifrån. Miljön (E = environment) representerar å sin sida individens externa omgivning. (Bandura, 1986, s. 23–24.) Det här betyder att studerandes motivation, utgående från den socialkognitivistiska teorin, påverkas av tre komponenter som interagerar med varandra (se figur 3).

Lindelöw (2008, s. 47) stöder Banduras teori men anser att det inte enbart är individens genetiska förutsättningar, sociala bakgrund och omgivningens påverkan som inverkar på individens motivation. Föräldrar, sociala omständigheter, universitet och studiekamrater påverkar otvivelaktigt den studerandes motivation samtidigt som Lindelöw anser att den studerandes livssituation även bör tas i beaktande. Alla dessa faktorer samverkar sedan i en helhetsbild (Lindelöw 2008, s. 47).

Figur 3 Sambanden mellan P (person), B (beteende) och E (miljö) (Bandura, 1986, s. 24).

En betydelsefull del av den socialkognitivistiska teorin utgörs av Banduras *själveffektivitetsteori*. Med *själveffektivitet* avses individens subjektiva upplevelse av sin egen

kompetens. (Bandura, 1986, s. 390–391.) Enligt Bandura (1986, s. 391) avgör själv effektiviteten, eller självförmågan som den också kallas, hur mycket individen anstränger sig och hur länge han eller hon håller ut trots svårigheter i utförandet av olika studierelaterade uppgifter. Utgående från Banduras förklaring verkar själv effektivitet vara en betydelsefull egenskap som i motivationssammanhang utan tvivel påverkar den studerandes prestation (Nyberg, 1990, s. 63).

Själv effektivitetsteorin innefattar två olika typer av förväntningar, *effektivitetsförväntningar* och *resultatförväntningar*, som påverkar motivationen angående igångsättandet och upprätthållande av ett visst beteende (Bandura, 1977, s. 193). Bandura (1977, s. 193) definierar effektivitetsförväntningar som förväntningar på den egna förmågan, medan han beskriver resultatförväntningar som förväntningar på resultat. Det är viktigt att skilja åt dessa två typer av förväntningar, eftersom en individ kan vara övertygad om att ett visst beteende kan leda till ett önskvärt resultat men kanske betvivlar sin egen förmåga att uppnå resultatet. Då anstränger individen sig antagligen inte. (Bandura, 1977, s. 193.) Det här visar att hög självupplevd effektivitet inte ensam leder till önskvärda resultat om förmåga saknas (Bandura, 1986, s. 395). Om utgångspunkten emellertid är att individen har tillräcklig förmåga och tillräcklig självupplevd effektivitet uppnås troligen det uppsatta målet (Bandura, 1977, s. 194).

Svag själv effektivitet och förväntningar om att misslyckas i en uppgift har visat sig ha negativa effekter på motivationen, medan en god själv effektivitet och en förväntan om att nå framgång genom ansträngning är sammankopplad med positiva motivationsmönster. (Bandura, 1986, s. 395.) Det går därför att från Banduras teori dra slutsatsen att studerande som har positiva förväntningar på sin prestation troligen också anstränger sig mer, vilket i sin tur leder till att de lättare hittar uppgifter som ger en känsla av inre motivation. Dessa studerande har även bättre chanser att nå goda resultat, samtidigt som studerande med negativa förväntningar på sin prestation snabbare ger upp vid motgångar och på så sätt inte får uppleva tillfredsställelse av att ha klarat uppgiften. (Nyberg & Ruohotie, 1988 s. 26.)

2.4 Kulturella aspekter på motivation

Enligt Dörnyei (2001, s. 32) kan kulturella aspekter inte negligeras i motivationssammanhang. Speciellt sociokulturella värden har betydelse för studiemotivationen, eftersom dessa värden påverkar individens tänkesätt och beteende. Med *sociokulturella värden* menas allmänna

värderingar och uppfattningar som råder inom den egna sociala och kulturella gruppen (Dörnyei, 2001, s. 32). Dörnyei anser att tre aspekter är relevanta i akademiska utbildningssammanhang. Den första aspekten omfattar utbildningens värde i samhället. Den andra aspekten inbegriper kulturella uppfattningar om lärande och den tredje aspekten innefattar socialt stöd för akademiska studier från familj och vänner. (Dörnyei, 2001, s. 32). Dessa aspekter kommer nedan att integreras i min egen undersökningskontext, det vill säga finlandssvenska universitetsstudier som avlägger dubbelexamen.

Då det gäller utbildningens värde i samhället, är det väsentligt att lyfta fram att utbildningen i Finland värderas högt. Att ha utbildning i Finland är mycket viktigt, vilket tydligt märks i och med den ständiga förbättringen av befolkningens utbildningsnivå (jmf. McClellands maktbehov). I Finland betraktas utbildning som ett centralt verktyg för social status och personlig utveckling. (Statistikcentralen, 2007.) Den kulturella uppfattningen av lärande kan kopplas till Uljens (2009, s. 53) utlåtande om att den finländska skolan är kunskapscentrerad. Han poängterar emellertid att kunskapscentreringen inte betyder att studerandena enbart behärskar teoretisk kunskap, utan att de även kan lösa praktiska problem. Studerandena tillämpar på så sätt sin teoretiska kunskap även i praktiken (Uljens, 2009, s. 53). Då Uljens diskuterar (2009, s. 57) det sociala stödet för studierna tar han upp hur föräldrarnas utbildningsnivå påverkar den studerandes studieframgång. Ju högre föräldrarnas utbildning och yrkesstatus är, desto bättre klarar barnen sina studier från ett generellt perspektiv sett. Detta på grund av att föräldrarna stöder sina barn i studierna, eftersom de själva också har en hög utbildning. (Uljens, 2009, s. 57.)

Dörnyei (2001, s. 32–33) nämner även en annan kulturell aspekt på motivation som omfattar kontrasten mellan individualism och kollektivism. I högt utvecklade västerländska länder betonas individualismen där personliga mål och framgångar prioriteras högt. De egna målsättningarna är överordnade gruppens mål. I motsats till den starka individualistiska kulturen finns enligt Dörnyei flera österländska stater där kollektivismen är det viktigaste. Individens underordnas gruppen och den egna identiteten definieras i första hand genom olika sociala grupper som familj, vänner och kolleger. Individens ses i kollektivistiska kulturer som medlem i en grupp där hon eller han arbetar för att nå gruppens gemensamma mål. (Dörnyei, 2001, s. 33.)

2.5 Sammanfattning

Den teoretiska bakgrunden för denna avhandling är motivationsteorier som är allmänt kända inom motivationsforskning, givetvis inom ramen för temat studiemotivation. Behovsteorierna utgår från att individen strävar efter jämvikt och således reagerar på obalans genom att försöka återställa jämvikten (Hein, 2012). Maslow delar in de mänskliga behoven i fem huvudkategorier. Enligt honom är behoven hierarkiskt organiserade, vilket betyder att det finns en systematisk rangordning mellan behoven. Grundtanken i Maslows teori är att de lägsta behoven, bristmotiven, måste vara tillfredsställda innan växtmotiven på följande nivå i hierarkin kan aktiveras. (Maslow, 1987, s. 17–18.) McClellands behovsteori utgår å sin sida från tre behov: maktbehovet, behovet av gemenskap och prestationsbehovet. Hans teori bygger emellertid inte på någon hierarkisk rangordning som Maslows teori gör, utan han placerar behoven längs ett kontinuum. (McClelland, 1989.)

Kognitiva motivationsteorier utgår ifrån att rationella val är den mest centrala drivkraften i mänskligt beteende. Dessa typer av motivationsteorier betonar den centrala roll som studerandes uppfattningar och upplevelser har för prestationen. Förväntningsteorin ser motivation som ett resultat av individens förväntningar om att nå målet. (Kaufmann & Kaufmann, 2010, s. 137.) I målsättningsteorin är det målets betydelse som motivationsfaktor som står i fokus (Hein, 2012, s. 179), medan utvärderingsteorin skiljer mellan två motivationssystem, nämligen inre motivation och yttre motivation (Deci & Ryan, 1985). Bandura (1986) analyserar mänsklig motivation ur ett socialt kognitivt perspektiv. Han hävdar att individens motivation är en produkt av ett dynamiskt samspel mellan person, beteende och miljö. Bandura (1977) anser vidare att även själveffektivitet är en betydelsefull egenskap i motivationssammanhang.

Speciellt sociokulturella värden har betydelse för studiemotivationen, eftersom dessa värden påverkar individens tänkesätt och beteende. (Dörnyei, 2001, s. 32.) Dörnyei (2001, s. 32) anser att tre aspekter är relevanta i akademiska utbildningssammanhang. Den första aspekten omfattar utbildningens värde i samhället. Den andra aspekten inbegriper kulturella uppfattningar om lärande och den tredje aspekten innefattar socialt stöd för akademiska studier från familj och vänner. Vidare finns en kulturell aspekt på motivation som omfattar kontrasten mellan individualism och kollektivism. I den individualistiska kulturen är den enskilda individens målsättningar överordnade gruppens mål, medan individen i en kollektivistisk kultur är underordnad gruppen och arbetar för att nå gruppens gemensamma mål. (Dörnyei, 2001, s. 33.)

3 Avläggande av dubbelexamen

Enligt Regner (2011) ökar antalet högskoleutbildade konstant, vilket har lett till att studerande inte längre ser en magisterexamen som en lika stor konkurrensfördel på arbetsmarknaden som tidigare. I samband med att den kompetenta och kvalificerade arbetskraften växer, har personer som avlägger dubbelexamen blivit allt vanligare (Regner, 2011). Att avlägga mer än enbart en högre högskoleexamen kan enligt Regner fungera som ett sätt att skilja sig ur mängden då kampen om attraktiva arbetsplatser ständigt hårdnar. Regner hävdar att den allt hårdare konkurrensen om arbetsplatser är orsaken till att antalet studenter som tar ut fler än en examen har ökat avsevärt.

Enligt undervisningsministeriets utvecklingsplan för utbildning och forskning 2007–2012 ökar antalet studerande som avlägger separata magisterprogram vid olika universitet konstant i Finland (Undervisningsministeriet, 2008). Samma trend kan även observeras i Sverige. I Sverige har mängden dubbelexamen fördubblats under 2000-talet (Regnér, 2011.) Eftersom jag inte hittat forskning om dubbelexamen i Finland, berör redogörelserna studier som gjorts i Sverige och USA. Undersökningarna från Sverige och USA tangerar nyttan av dubbelexamen ur lönesynpunkt. Dessa undersökningar visar således om det ur en löneaspekt lönar sig att avlägga dubbelexamen. Detta kapitel presenterar också lägre- och högre högskoleexamen i Finland och redogör även för kandidat- och magisterprogrammen för ekonomi och juridik.

3.1 Sambandet mellan antalet examina och lön

I rapporten *Är det värt besväret? – Inkomster bland akademiker med dubbla examina*, publicerad av Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), undersöker Håkan Regnér, doktor i nationalekonomi, vilken betydelse dubbelexamen har på arbetsmarknaden. Regnér (2011) utgår i sin analys från Högskoleverkets och Statistiska centralbyråns statistik över antalet avlagda examina och utexaminerade individer. Datamaterialet omfattar 54 000 akademiker, varav drygt 13 procent avlagt dubbelexamen. Studiens två syften inbegriper 1) att undersöka om det finns inkomstskillnader mellan individer som avlagt dubbelexamen och individer som enbart avlagt en examen och 2) att studera om dessa två grupper haft liknande inkomstutveckling mellan åren 2005 och 2008. (Regner, 2011.)

Resultaten från rapporten visar att två examina inte är något arbetsgivarna värderar särskilt högt. Inkomsterna för arbetstagare som avlagt dubbelexamen är i genomsnitt 2 procent lägre

än för arbetstagare som bara avlagt en examen. Regnér (2011) förklarar att det generellt inte lönar sig att avlägga dubbelexamen om man är ute efter högre inkomster. Dock poängterar han att det helt beror på vilken examenskombination individen läser. Till de lönsammaste kombinationerna hörde teknik och ekonomi, teknik och samhällsvetenskap samt teknik och teknik (med kombinationen teknik och teknik menas två olika teknikutbildningar med olika inriktningar som ändå bägge leder till ingenjörsexamen). De sämre kombinationerna omfattade humaniora och naturvetenskap. Tyvärr nämndes inget om kombinationen juridik och ekonomi. Resultaten visar vidare att de som avlagt dubbelexamen faktiskt har en bättre löneutveckling, men att den emellertid är så pass liten att det snarare handlar om en kompensation för de arbetsår som gått förlorade på grund av den långa studietiden i och med det senare inträdet på arbetsmarknaden. (Regnér, 2011.)

Som en liten parentes visar resultaten vidare att en dubbelexamen nog ger den nyutexaminerad större valfrihet på arbetsmarknaden, eftersom den erbjuder fler möjligheter att söka till olika befattningar. Regnér (2011) anser även att en dubbelexamen ökar möjligheterna att byta yrkesbana och kan förmodligen också öka chanserna att snabbare få en anställning efter utexaminering.

Regnér (2011) menar att det finns flera tänkbara orsaker bakom individens val att avlägga dubbelexamen. Fler karriärmöjligheter, förväntningar om högre lön och attraktiva arbetsuppgifter är faktorer som Regnér nämner. Han påstår också att tillägnande av bredare och djupare kunskap motiverar individer att avlägga dubbelexamen. Regnér tillägger även att det oftast är väldigt motiverade och duktiga studerande som avlägger dubbelexamen.

3.2 Sambandet mellan antalet huvudämnen och lön

En amerikansk studie gjord av Del Rossi och Hersch (2008) undersöker om antalet huvudämne på kandidatnivå inverkar på individens inkomster. Forskarna jämför skillnaden mellan individer som har två respektive ett huvudämne i sin kandidatexamen (Del Rossi & Hersch, 2008). Studien handlar inte om dubbelexamen, men eftersom den räknar upp vilka ämneskombinationer som ger mest avkastning i arbetslivet, anser jag att studiens resultat är relevanta att redogöra för i denna avhandling.

Del Rossi och Hersch (2008) har analyserat data från *National Survey of College Graduates*. Materialet omfattar 66 000 utexaminerade kandidatstuderande från år 2003. Resultaten visar

att individer som valt två huvudämnen till sin kandidatexamen förtjänar 2,3 procent mer än individer som enbart valt ett huvudämne. Resultaten visar vidare att inkomstskillnaderna är mycket stora mellan olika ämneskombinationer. Individer som kombinerade konstvetenskap, humaniora eller samhällsvetenskap med ekonomi, teknik, naturvetenskap eller matematik hade 7–50 procent högre inkomst än individer som enbart läst konstvetenskap, humaniora eller samhällsvetenskap. Individer som valt att kombinera något av de ovannämnda alternativen har emellertid inte högre inkomst än individer som endast läst ekonomi, teknik, naturvetenskap eller matematik. Ytterligare har individer som kombinerat ekonomi, teknik, naturvetenskap eller matematik 50 procent högre inkomst än individer som enbart läst ett av dessa ämnen. (Del Rossi & Hersch, 2008.)

Del Rossis och Herschs (2008) undersökningsresultat tyder på att alla huvudämneskombinationer inte ger samma avkastning. De positivaste effekterna på inkomsten hade kombinationer inom ekonomi, teknik, naturvetenskap eller matematik, det vill säga branscher som redan färdigt har höga löner oberoende om den nyutexaminerade studerat ett eller två huvudämnen. Att en individ som kombinerat konstvetenskap, humaniora eller samhällsvetenskap med ekonomi, teknik, naturvetenskap eller matematik inte får högre lön än en individ som endast läst antingen ekonomi, teknik, naturvetenskap eller matematik, illustrerar klart inkomstskillnaderna inom de olika branscherna. (Del Rossi & Hersch, 2008.) Del Rossi och Hersch (2008) poängterar dock att antalet huvudämnen i kandidatexamen inte påverkar inkomsten om individen senare avlägger magisterexamen. Resultaten visar således enbart hur antalet huvudämne på kandidatnivå inverkar på inkomsten (Del Rossi & Hersch, 2008).

3.3 Rekrytering av högutbildade individer

Enligt Lindelöw (2008, s. 48) har formell utbildning en central betydelse vid rekrytering av olika individer. Hon menar att utbildning och examen ofta hör till de formella krav som ställs på de sökande. För vissa positioner är de formella kraven tydliga. Lärare, jurister och läkare hör exempelvis till yrken där en viss akademisk examen krävs. Lindelöw påpekar att utbildningskrav mycket ofta förekommer vid rekrytering av högutbildade individer och att flera företag och organisationer lägger stort vikt vid olika typer av akademiska meriter. Till och med då en akademisk examen inte har någon direkt koppling till det operativa arbetet ses den som en bekräftelse på individens kvalitativa arbetsförmåga. Det betyder i praktiken att

arbetsgivaren förväntar sig en viss kvalitetsnivå på individens prestationer och förutsätter att individen är kapabel att hantera komplicerade situationer på ett professionellt sätt. Enligt Lindelöw (2008, s. 48) hjälper dessa formella utbildningskrav på en akademisk examen organisationer och företag att redan i ansökningsskedet gallra bort de sökande som inte uppfyller kraven på rätt utbildning. Detta underlättar rekryteringsprocessen, eftersom utvärderingen avgränsar antalet sökande med en reell möjlighet till anställning (Lindelöw, 2008, s. 48).

I samband med rekrytering av nyutexaminerade betonar Lindelöw (2008, s. 48) att dubbelexamen kan vara en fördel, eftersom den sökande således skiljer sig från massan. Hon påpekar att till exempel juridik i kombination med ekonomi ses som en attraktiv examen bland arbetsgivare på grund av den omfattande förståelsen som bägge utbildningarna ger. Vidare understryker Lindelöw (2008, s. 48) vikten av att ha goda studieresultat samtidigt som hon inte vill underminera de personliga egenskapernas betydelse i rekryteringsprocessen.

De personliga egenskaperna handlar om individens kunskap och kompetens. Kunskap är enligt Lindelöw (2008, s. 50) centralt vid rekrytering, eftersom kunskap, till skillnad från utbildning, innefattar något som innehåller de kvaliteter en individ tar med sig i en arbetssituation. Då arbetsgivaren söker en arbetstagare till en specifik befattning finns det centrala områden som den sökande måste behärska för att klara av sina arbetsuppgifter. Kunskap har således en direkt relevans för förmågan att utföra ett arbete. Därför framhäver Lindelöw att det för arbetsgivaren är viktigt att också lägga tonvikt på kunskapskraven och inte enbart fokusera blint på utbildningskraven. (Lindelöw, 2008, s. 50.)

Lindelöw (2008, s. 51) nämner även betydelsen av individens kompetens vid rekrytering. Kompetens utgörs av individens färdigheter och förhållningssätt som han eller hon använder sig av för att åstadkomma en yrkesmässig prestation. Färdigheterna kan vara av kognitiv eller analytisk karaktär och inbegriper bland annat verbal förmåga eller förmåga att förstå och arbeta med siffror, medan förhållningssättet omfattar individens personlighet. Förhållningssättet handlar således om individens typiska beteende samt hur han eller hon brukar reagera och agera i olika situationer. (Lindelöw, 2008, s. 51.)

Lindelöw (2008, s. 43, 50) tycker det är viktigt att arbetsgivaren inte enbart koncentrerar sig på yttre formalia (utbildning), utan även på det kvalitetsmässiga innehållet (kunskap och kompetens). Hon anser att arbetsgivare bör se på såväl yttre variabler (utbildning) som på dimensioner som betyder något för själva arbetsprestationen (kunskap och kompetens), eftersom det är viktigt att se den sökande i ett helhetsperspektiv. Den vanligaste

missuppfattningen bland arbetsgivare är enligt Lindelöw att begreppet utbildning även omfattar dimensionerna kunskap och kompetens, vilket i praktiken betyder att begreppen utbildning, kunskap och kompetens ses som synonymer. Detta leder ofta till att arbetsgivaren fokuserar på fel faktorer vid utvärdering av sökande (Lindelöw, 2008, s. 59).

3.4 Negativa antaganden om dubbelexamen

Regnér (2011) framhåller att arbetsgivare inte alltid behöver vara positivt inställda till en individ som avlagt dubbelexamen. Han påpekar att vissa arbetsgivare kan ha en tveksam inställning till sökande med dubbelexamen. Regnér understryker att dubbelexamen ofta imponerar, samtidigt som den väcker frågor om varför den sökande valt att avlägga två olika examina. Dubbelexamen kanske ses som ett tecken på att vederbörande läst vidare på grund av att han eller hon inte fått arbete efter sin första examen. Om vederbörande emellertid avlagt två examina samtidigt, visar det enligt Regnér (2011) på en ambition och medvetenhet.

Överkvalifikation är också en aspekt som Regnér (2011) tar upp. Han tror att arbetsgivare emellanåt kan dra sig för att anställa individer med dubbelexamen, eftersom han eller hon anses vara överkvalificerad för arbetet. Risken blir då att personen inte stannar särskilt länge på samma arbetsplats. För arbetsgivaren betyder det att rekryteringsprocessen och inskolningen av en ny arbetstagare återigen måste påbörjas, vilket i sin tur medför ekonomiska förluster för arbetsgivaren. Vidare framhåller Regnér (2011) att högre löneanspråk också är en fråga arbetsgivare funderar över då det gäller anställning av individer som avlagt dubbelexamen. Regnér menar också att dubbelexamen generellt inte är något som arbetsgivare efterfrågar då de ämnar tillsätta en tjänst och att det sällan är antalet examina som avgör i valet mellan två sökande. Intresse, personlighet och erfarenhet styr snarare än antalet examina en individ avlagt.

Även Dyhre och Parment (2013, s. 40–41) menar att det finns flera negativa aspekter från arbetsgivarens perspektiv sätt då det gäller rekryteringen av individer med flera akademiska examina. De benämner högutbildade akademiker *supertalanger* och påstår att dessa individer endast arbetar vid ett företag i maximalt två år om de inte ser fortsatta utvecklingsmöjligheter i sin nuvarande position. Dessa individer vill påverka arbetsgivarens strategier och konstant få mer ansvar på arbetsplatsen. De vill dock inte bli chefer med linjeansvar. Dyhre och Parment (2013, s. 42) menar också att en fast anställning inte är den främsta målsättningen för supertalangerna. De vill inte känna sig bundna till en bestämd position och uppgift, utan

arbetar gärna med projekt som upplevs som utvecklande för att sedan kunna sluta då projekten inte erbjuder tillräckligt med utvecklingsmöjligheter mer. Detta betyder således att supertalangerna upplever självförverkligande som den viktigaste drivkraften, vilket representerar översta steget i Maslows behovshierarki (Dyhre & Parment, 2013, s. 80).

3.5 Kandidat- och magisterstudier i ekonomi och juridik

På universiteten i Finland förenas vetenskaplig forskning och undervisning. En lägre universitetsexamen, det vill säga kandidatexamen, bör helst avläggas på tre år, medan en högre universitetsexamen, så kallad magisterexamen, helst ska avläggas på ytterligare två år. Den studerande har emellertid sammanlagt sju år på sig att avlägga kandidat- och magisterexamen (givetvis finns möjlighet att ansöka om förlängd studierätt om normtiden överskrids). (Nordiska rådet & Nordiska ministerrådet, 2012.) ”Det vanligaste är att studenterna först tar en kandidatexamen, varefter de har rätt att gå magisterprogrammet vid samma institution. Efter högre högskoleexamen kan man ansöka till postgraduala studier, som leder till licentiat- och doktorsexamen” (Nordiska rådet & Nordiska ministerrådet, 2012). Bestämmelser om examen som avläggs vid universitet i Finland finns i statsrådets förordning om universitetsexamina (Universitetslagen, Statsrådets förordning om universitetsexamina, 794/2004, 7 § och 13 §). Bestämmelserna redogörs för nedan:

”Den utbildning som leder till lägre högskoleexamen skall ge den studerande:

- 1) grunderna i de huvud- och biämnen eller med dem jämförbara helheter som ingår i examen eller grunderna i de studier som ingår i utbildningsprogrammet samt förutsättningar att följa utvecklingen på området,
- 2) förmåga till vetenskapligt tänkande och de kunskaper och färdigheter som fordras för ett vetenskapligt arbetssätt eller för konstnärligt arbete,
- 3) förutsättningar för den utbildning som leder till högre högskoleexamen och för kontinuerligt lärande,
- 4) förmåga att tillämpa inhämtade kunskaper i arbetslivet, samt
- 5) tillräckliga kommunikativa färdigheter och språkkunskaper.

Utbildningen grundar sig på forskning eller konstnärlig verksamhet samt på yrkespraxis inom område.”(Universitetslagen, 794/2004, 7 §.)

”Utbildningen som leder till högre högskoleexamen skall ge den studerande:

- 1) goda kunskaper i huvudämnet eller en helhet som jämföras med huvudämnet och göra honom eller henne förtrogen med grunderna i biämnena eller ge goda kunskaper i de fördjupade studier som hör till utbildningsprogrammet,
- 2) förmåga att tillämpa vetenskaplig kunskap och vetenskapliga metoder eller färdigheter för självständigt och krävande konstnärligt arbete,
- 3) förutsättningar att vara verksam i arbetslivet som sakkunnig inom sitt område och på ett sätt som utvecklar området,
- 4) färdigheter för vetenskaplig eller konstnärlig påbyggnadsutbildning, samt
- 5) goda kommunikativa färdigheter och språkkunskaper.

Utbildningen baserar sig på forskning eller konstnärlig verksamhet samt yrkespraxis inom området.” (Universitetslagen 794/2004, 13 §.)

Utbildningen på Svenska handelshögskolan i Finland, är som tidigare förklarats, uppbyggd enligt en tvåstegsmodell där den studerande först avlägger en lägre högskoleexamen, en så kallad ekonomie kandidatexamen (3 år), och sedan en högre högskoleexamen, kallad ekonomie magisterexamen (2 år). Denna tvåstegsmodell används också vid de flesta universitet och högskolor i Europa. Modellen omfattar den så kallade Bolognadeklarationen vars primära syfte var att utveckla ett enhetligt europeiskt område för högre utbildning. (The European Ministers of Education, 1999.)

Kandidatexamen på Svenska handelshögskolan består av 180 studiepoäng som även omfattar en utlandsvistelse i form av studier eller praktik. Under det första läsåret läser den studerande grundkurser i alla huvudämnen som undervisas på Svenska handelshögskolan. Även språkstudier i inhemska och främmande språk ingår. Därefter fördjupar den studerande sig i ett av de tio huvudämnen som Svenska handelshögskolan erbjuder. Utöver det ska den studerande avlägga grundstudier i ett biämne. (Svenska handelshögskolan, 2012.)

Svenska handelshögskolan erbjuder magisterutbildning på såväl svenska som engelska. Magisterstudierna sker på fördjupad nivå och omfattar 120 studiepoäng. (Svenska handelshögskolan, 2012.)

Utbildningen på Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet är uppbyggd på samma sätt som Svenska handelshögskolans, det vill säga enligt en tvåstegsmodell. Rättsnotarieexamen, är en mellanexamen som motsvarar en kandidatexamen. Denna examen är obligatorisk för alla studerande som vill avlägga magisterexamen i juridik. Rättsnotarieexamen är en grund för den juridiska magisterexamen och består av inledande studier, allmänna studier, språkstudier och ämnesstudier. Ifrågavarande examen omfattar 180 studiepoäng. I magisterstudierna ingår fördjupade studier, där den studerande fördjupar sig i ett rättsområde som han eller hon själv väljer. I de fördjupade studierna ingår också studier i vetenskapliga forskningsmetoder och vetenskapligt skrivande. Magisterexamen i juridik inbegriper 120 studiepoäng. (Helsingfors universitet, 2006.)

3.6 Samarbete högskolor emellan

Enligt undervisningsministeriets rekommendation, daterad 11.5.2004, bör Finlands högskolor utveckla förfaranden för dubbelexamen. Rekommendationerna gäller speciellt dubbelexamen som genomförs i internationellt samarbete. Högskolorna kan emellertid också utveckla programmen på nationellt plan. (Undervisningsministeriet, 2004.) Utbildningsstyrelsen har i samarbete med finländska högskolor och Centret för internationellt personutbyte (CIMO) uppdaterat tidigare nämnda rekommendation i juli 2010. I den uppdaterade promemorian finns en förteckning över aspekter de finländska högskolorna bör beakta vid planeringen av gemensamma examen och dubbelexamen. Till en av de viktigaste aspekterna hör samarbetet mellan högskolorna.

Trots att allt fler studerande väljer att avlägga dubbelexamen vid Svenska handelshögskolan och Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet, finns ingen information om den möjligheten på respektive universitets hemsidor. Orsaken till detta kan ligga i att universiteten vill att så många sökande som möjligt erhåller en studieplats. En studerande som avlägger en dubbelexamen tar således en extra plats och därmed blir någon annan utan, förutsatt såklart att det finns mer sökande än vad det finns utbildningsplatser.

3.7 Sammanfattning

I samband med att den kompetenta och kvalificerade arbetskraften växer, har personer som avlägger dubbelexamen blivit allt vanligare. Att avlägga mer än enbart en högre högskoleexamen kan enligt Regner (2011) fungera som ett sätt att skilja sig ur mängden då kampen om attraktiva arbetsplatser ständigt hårdnar.

En rapport publicerad av Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), visar att två examina inte är något arbetsgivarna värderar särskilt högt. Datamaterialet omfattade 54 000 akademiker, varav drygt 13 procent avlagt dubbelexamen. Inkomsterna för arbetstagare som avlagt dubbelexamen är i genomsnitt 2 procent lägre än för arbetstagare som bara avlagt en examen. Regnér (2011) förklarar att det generellt inte lönar sig att avlägga dubbelexamen om man är ute efter högre inkomster. Han poängterar dock att det helt beror på vilken kombination individen läser.

Arbetsgivare behöver inte alltid vara positivt inställda till en individ som avlagt dubbelexamen. Vissa arbetsgivare kan ha en tveksam inställning till sökande med dubbelexamen. Regnér (2011) understryker att dubbelexamen ofta imponerar, samtidigt som den väcker frågor om varför den sökande valt att avlägga två olika examina. Dubbelexamen kan ses som ett tecken på att vederbörande läst vidare på grund av att han eller hon inte fått arbete efter sin första examen. Om vederbörande emellertid avlagt två examina samtidigt, visar det enligt Regnér på en ambition och medvetenhet.

4 Metod

Enligt Fejes och Thornberg (2009, s. 26–31) bestämmer metodansatsen vilka metoder som bör användas för datainsamlingen. Fokus i avhandlingen ligger på de studerandes personliga erfarenheter, vilket gör att utgångspunkten för undersökningen blir kvalitativ. För att skapa en djupare förståelse för universitetsstuderandenas motivation till att avlägga dubbelexamen har jag som forskare försökt använda mig av en hermeneutisk forskningsansats.

Detta kapitel beskriver hur jag gått tillväga för att få svar på de forskningsfrågor jag skapat utgående från mitt syfte. I kapitlet presenteras forskningsansatsen och datainsamlingsmetoden samt valet av informanter. Detta kapitel redogör också för hur analysen gjordes och hur forskningens validitet och reliabilitet eftersträvades. Även etiska överväganden diskuteras.

4.1 Hermeneutik

Enligt den grekiska mytologin fungerade guden *Hermes* som de övriga gudarnas budbärare. Hermes tolkade gudarnas budskap så att de blev begripliga för människorna. Ordet hermeneutik har således sitt ursprung i namnet Hermes och betyder tolkningslära. (Starrin & Svensson, 1994, s. 74.) Som en motreaktion till den vetenskapstradition som grundade sig på den rationellt empiriska och positivistiska ideologin under 1700-talet i Europa uppstod hermeneutiken som ett nytt vetenskapsparadigm som betonade människans andlighet och humanism (Anttila, 2006, s. 548). Det var dock inte förrän i början av 1800-talet som Friedrich Schleiermacher (1768–1834) introducerade den första modellen för systematisk tolkning av texter (Gadamer, 1997, s. 121–122).

Enligt Anttila (2006, s. 305) är hermeneutiken en metod som strävar efter förståelse och är tolkande. Ödman (2007, s. 14) tillägger att hermeneutiken erkänner flera sätt att förstå världen på. Kristensson Ugglå (2002, s. 334) är inne på samma linje och påpekar att hermeneutiken inte försöker leverera en korrekt beskrivning av verkligheten, utan insisterar i stället på nödvändigheten att tolka. Åkerberg (1986, s. 18) formulerar hermeneutik som vetenskaplig forskningsmetod på följande sätt:

”Med hermeneutik avses en vetenskapsteoretisk inriktning, vilken har sin hemort inom humanvetenskapen och avgränsar sitt användningsområde från naturvetenskapen och vars metod och forskningsmål innefattar tolkning av texter och textliknande dokument genom en

dialektisk process i avsikt att nå en så djup förståelse som möjligt av dokumentens innebörd och mening”.

Hermeneutikens forskningsobjekt är ofta en text. Texten kan bestå av skrivna eller talade ord men kan även vara bildlig. Forskaren kan sedan genom en tolkningsprocess få fram fakta ur texten. (Alvesson, 2008, s. 205.) Den hermeneutiska forskaren ska enligt Patel (2011, s. 29) närma sig forskningsobjektet på ett subjektivt sätt, det vill säga utgående från sin egen förförståelse. Förförståelsen inbegriper de tankar, känslor och intryck forskaren har om det studerade objektet. I hermeneutiken ses därmed förförståelse inte som ett hinder, utan som en tillgång för att tolka och förstå forskningsobjektet. (Patel, 2011, s. 29.)

Enligt Gadamer (1997, s. 10) bygger hermeneutikens kunskapssökande inte på metodik, utan på dialektik. Han menar att forskaren genom metodik kan manipulera och kontrollera det han eller hon studerar. I dialektiken är det enligt Gadamer det studerade ämnet själv som ställer frågor som forskaren sedan försöker besvara. Han anser att metodiken inte kan avslöja några nya sanningar, utan endast blottlägga de sanningar som metodiken bygger på. Kunskapssökande och förståelse blir således för Gadamer en fråga om öppenhet och deltagande och en fråga om dialektik i motsats till metodik. (Gadamer, 1997, s. 142–145).

Den hermeneutiska tolknings- och förståelseprocessen för att analysera material och för att skapa ny kunskap handlar enligt Alvesson (2008, s. 193) om att pendla mellan del och helhet. Anttila (2006, s. 305) och Ödman (2007, s. 97) jämför båda det hermeneutiska tolkningsarbetet med att lägga ett pussel. I början finns endast en rörig samling av pusselbitar. Småningom börjar den som lägger pusslet se att vissa pusselbitar passar ihop. Successivt börjar pusslet bilda en helhet som föreställer något. Den som lägger pusslet pendlar mellan del och helhet för att kunna slutföra pusslet. När pusslet är färdigt bildar alla bitarna en enhetlig bild. Utan en förförståelse av helheten skulle pusslet aldrig kunna läggas klart. Samtidigt är bitarna nödvändiga för att bilda en uppfattning om själva helheten. (Ödman, 2007, s. 97–98.)

Enligt Ödman (2007, s. 99) innebär pendlandet mellan del och helhet i hermeneutiken en ständig kontextualisering och dekontextualisering där själva sammanhanget är avgörande för hur forskaren tolkar och förstår materialet. Inom hermeneutiken är forskaren således ute efter hur fenomen bildar en tolkningsbar helhet; genom att först betrakta helheten och sedan uppfatta delarna inom ramen för denna helhet (Åkerberg, 1986, s. 20). Forskaren bör därmed via fenomenet och sin egen förförståelse av fenomenet binda samman delarna till en ny helhet, vilket i praktiken betyder att olika forskare kan erhålla olika forskningsresultat trots att de studerat exakt samma fenomen (Anttila, 2006, s. 307).

Pendlandet mellan del och helhet kallas inom hermeneutiken för den *hermeneutiska cirkeln*, där delen endast kan förstås ur helheten och helheten endast ur delarna (Alvesson, 2008, s. 193). Enligt Radnitzky (1970, s. 23) liknar den hermeneutiska förståelse- och tolkningsprocessen snarare en spiral än en cirkel, eftersom cirkeln som bild är tämligen statisk. Ödman (2007, s. 103) menar att tolkning med hjälp av en cirkel sker inom en viss förståelsehorisont som sätter gränser för vilka tolkningar som är möjliga och bekräftar således ständigt sig själv. Ny och motstridig information omtolkas så att den harmonierar med den tidigare förståelsen och alternativa tolkningar avfärdas utan prövning (Ödman, 2007, s. 104–105). Spiralen är enligt Radnitzky (1970, s. 23) lämpligare, eftersom en forskare exempelvis kan börja i någon del av sitt material för att sedan försöka sätta delen i samband med helheten, som i det sammanhanget får ny belysning, för att sedan återgå till den studerande delen och så vidare. Forskaren börjar således vid någon punkt, för att sedan gradvis tränga sig in genom att pendla mellan del och helhet för att sedan så småningom få en fördjupad förståelse av såväl delen som helheten (Alvesson, 2008, s. 194).

Även Anttila (2006, s. 306) anser att begreppet spiral fungerar bättre. Anttila menar att den hermeneutiska spiralen berättar hur detaljerna måste ses som en del av helheten samtidigt som den också beskriver hur delarna påverkar helheten. I spiralen ändras forskarens förståelsehorisont jämsides med förändringarna i kunskapsprocessen. Spiralens omfattning varierar också i relation till ändringarna i förståelseprocessen. (Anttila, 2006, s. 306.) Utvecklingen av förståelsen går således i riktning mot en ökad precisering enligt Ödman (2007, s. 104).

Enligt Kvale (2009, s. 226) finns vissa rättesnören för den hermeneutiska tolkningen. Han menar att tolkningen av meningen avslutas då forskaren kommit fram till en *god gestalt*, det vill säga till ett inre sammanhang i texten som inte innehåller logiska motsägelser. Forskaren kan enligt Kvale upphöra med sin tolkning när olika teman som skapas ur intervjun bildar logiska mönster och när temana ingår i en mera sammanhängande helhet. Han säger också att det inte finns någon *förutsättningslös* tolkning av en text. Forskaren måste vara medveten om sin egen förhandsuppfattning och hur den påverkar tolkningsprocessen. Tolkningen framskrider således som en dialog mellan tolkaren och det tolkade objektet, det vill säga via den hermeneutiska cirkeln eller spiralen. (Kvale, 2009, s. 226.)

Ett annat rättesnöre för hermeneutisk tolkning av en text är enligt Kvale (2009, s. 226) att forskaren bör ha *kunskap om textens tema*. Forskaren måste därmed ordentligt fördjupa sig i

vad texten säger. Forskaren kan inte heller planlöst gå in och börja tolka, utan han eller hon måste alltid tolka utifrån någon utgångspunkt. (Kvale, 2009, s. 226.)

Abduktion är ett sätt att relatera teori och empiri i ett vetenskapligt arbete och innebär egentligen en kombination av induktion (från enskilda fall formuleras en teori) och deduktion (från teorin dras slutsatser om enskilda fall). En abduktiv ansats innebär att forskaren utifrån ett enskilt fall formulerar ett hypotetiskt mönster som kan förklara fallet, det vill säga ett förslag till en teoretisk djupstruktur. Därmed kan det första steget sägas vara induktivt. Till exempel diskuterade jag studiemotivation med en vän som avlägger dubbelexamen innan jag skrev min teoridel för att kunna formulera en mer generell uppfattning om motivationen bland studerande som avlägger dubbelexamen. I nästa steg prövar forskaren denna hypotes eller teori på nya fall. Detta steg kännetecknas emellertid för att vara deduktivt. Den ursprungliga hypotesen eller teorin kan då utvecklas till att bli mer allmän. Till exempel utgick jag i andra steget utifrån allmänna teorier om motivation för att sedan härleda hypoteser som kan prövas empiriskt i mina unika fall. Fördelen med det abduktiva arbetssättet är att den inte låser forskaren i lika hög grad som exempelvis ett strikt deduktivt eller induktivt arbetssätt. Nackdelen med att arbeta abduktivt kan exempelvis vara att forskaren för mycket blir påverkad av sina egna erfarenheter och tidigare forskning. (Patel, 2011, s. 24.)

Justesen och Mik-Meyer (2011, s. 54) poängterar att idealet i hermeneutiskt inspirerade undersökningar inte är strävan efter den absoluta sanningen och blottläggning av objektiv kontrollerbar kunskap, utan att uppnå en förståelse och beskriva fenomen så som informanterna upplever dem. Det finns således inte ett enda rätt svar, eftersom det inte är forskarens uppgift att bedöma om informantens upplevelse är riktig eller inte (Justesen & Mik-Meyer, 2011, s. 54).

Cohen m.fl. (2000, s. 5) framhåller att en hermeneutisk undersökning alltid inbegriper två olika texter. Den första texten är ett resultat av datainsamlingen, medan den andra texten bildas genom forskarens tolkning av det insamlade materialet. Den andra texten är sedan det som slutligen utgör forskningens resultat. I analysfasen rör sig forskaren fram och tillbaka mellan dessa två texter för att åstadkomma en bred och täckande beskrivning som återger och tolkar informanternas upplevelser. (Cohen m.fl., 2000, s. 5.) Det är i denna process, då forskaren pendlar mellan textens delar och helhet, som den hermeneutiska spiralen åstadkoms (Kvale, 2009, s. 226).

4.2 Valet av intervju som datainsamlingsmetod

Enligt Van Manen (1990, s. 30) finns ingen specifik metod för hur datainsamling genomförs i hermeneutiska studier, utan metoden varierar beroende på vad forskaren är intresserad av. I den empiriska undersökningen valde jag att systematiskt och planmässigt samla in data med hjälp av intervjuer. Val av metod skedde med tanke på den aktuella frågeställningen. Trost (2010, s. 33) hävdar att intervju är en unik datainsamlingsmetod när det gäller interaktion, eftersom forskaren är i direkt verbal växelverkan med informanten. Denna omständighet har enligt honom såväl fördelar som nackdelar. Till intervjuens främsta fördelar, jämfört med andra insamlingsmetoder, hör att forskaren flexibelt kan reglera insamlingen av materialet beroende på såväl situationens som informantens förutsättningar. Enligt Hirsjärvi (2009, s. 204–205) ska valet av metod delvis grunda sig på forskarens uppfattning av människan. Min uppfattning grundar sig på att människan vid intervjuundersökning ses som ett subjekt där hon får möjlighet att diskutera angelägenheter som rör henne själv på ett personligt sätt. Jag hade också för avsikt att placera undersökningens resultat i en större kontext vilket motiverar intervju som datainsamlingsmetod, eftersom mer detaljerad och djupgående information då erhålls. Enligt Björklund (2003, s. 70) ger intervjun flexibilitet i svaren och möjlighet till eventuella följdfrågor.

De aspekter som ofta ses som positiva i en intervju kan paradoxalt även vara problematiska. Som många andra företeelser har en intervju både fördelar och nackdelar. Att genomföra intervjuer är tidskrävande, eftersom de förutsätter många timmar av planering och förberedelser. Inte heller transkriberingen efteråt är något som görs i en handvändning. Hirsjärvi (2009, s. 206–207) konstaterar att en intervjusituation inrymmer många felkällor som förorsakas av såväl intervjuaren som den intervjuade och själva situationen i sin helhet. Enligt henne försämras intervjuens trovärdighet också av att informanten har en tendens att ge socialt acceptabla svar. Hon menar att informanten ofta vill ge en bild av sig själv som en god medborgare och allmänbildad kulturpersonlighet med god moral och etik. Däremot påstår Hirsjärvi (2009, s. 207) att det gärna tigs om sjukdomar, personliga brister och beteende som bryter mot sociala normer.

Hermeneutiska intervjuer är enligt Fejes och Thornberg (2009, s. 111) antingen ostrukturerade eller halvstrukturerade. Enligt Patel (2011, s. 76) handlar graden av strukturering om vilket svarsutrymme forskaren ger informanterna. En helt strukturerad intervju ger inte mycket utrymme för informanten att svara inom, medan en ostrukturerad intervju ger maximalt utrymme för informanten att svara inom. En halvstrukturerad intervju är emellertid en

mellanform av ovannämnda intervjutyper. (Patel, 2011, s. 76). Intervjun i denna undersökning var halvstrukturerad, vilket i detta sammanhang innebar att intervjuerna omfattade öppna frågor utan fastslagna svarsalternativ. Utmärkande för den halvstrukturerade intervjun är enligt Hirsjärvi (2009, s. 47) att någon av intervjuaspekterna är fastslagna; i min undersökning var det frågorna. Fördelen med en halvstrukturerad intervju är att den inte förutsätter en gemensamt upplevd erfarenhet utan utgår från att alla individens tankar, föreställningar och känslor går att undersöka med hjälp av denna metod. Hirsjärvi (2009, s. 48) förklarar att det är individens upplevelsevärld och hans eller hennes definition av situationer som står i centrum. Fejes och Thornberg (2009, s. 111) är inne på samma linje och poängterar att det i hermeneutiska intervjuer är viktigt att forskaren aktivt lyssnar och använder ett stimulerande samspel med informanten.

Intervjun inleddes med neutrala frågor som berörde de bakgrundsuppgifter som var relevanta för undersökningen. Sedan kom de egentliga frågorna som rörde själva frågeställningen. På motsvarande sätt som i inledningen, avslutades intervjun neutralt genom att informanten gavs utrymme för kommentarer om frågornas innehåll eller möjlighet till tillägg av sådant som inte kommit med i frågorna, men som upplevdes betydelsefullt av informanten. Frågornas ordning fastställdes utifrån problemområdets olika delområden.

När frågorna formulerades undveks medvetet långa frågor, ledande frågor och negationer. Svåra och främmande ord undveks och allmänna ord som de flesta människor kan tänkas känna till användes. Värdeladdade, oklara och mångtydiga ord brukades inte och fackuttryck gällande studiemotivation försökte jag undvika. Se bilaga 1 Intervjuguide.

Att göra omsorgsfulla förberedelser är viktigt oavsett datainsamlingsmetod. Den viktigaste förberedelsen enligt mig berör registreringstekniken. I min undersökning använde jag mig av en ljudinspelare. Fördelen med denna form av registrering är att informantens svar kan registreras precis som han eller hon uttrycker sig i intervjusituationen. Nackdelen blir emellertid att intervjuerna i ett senare skede måste transkriberas. Enligt Patel (2003, s. 82–83) kan bandspelaren omedvetet påverka de svar som erhålls. Han menar att informanter har en tendens att svara mera spontant då bandspelaren inte är närvarande. Då bandspelaren sedan är på brukar informanten ofta vilja framstå som förnuftig och kompetent då denne vet att talet bandas in och kommer att lyssnas på flera gånger och detta kan, enligt Patel, i sin tur påverka tillförlitligheten i svaren.

En annan central förberedelse innefattar förundersökningen. Enligt Patel (2003, s. 82–83) handlar en pilotundersökning om en förstudie som genomförs på en individ eller grupp för att

se om frågornas innehåll, antal och formulering fungerar på ett önskvärt sätt. Efter pilotundersökningen kan alla aspekter justeras så att frågorna fungerar på det mest optimala sättet under den reella undersökningen. (Patel, 2003, s. 82–83.) En pilotundersökning utnyttjades således för att se om det fanns frågor i intervjuguiden som ansågs vara oklara. De två informanterna som intervjuades var likvärdiga den grupp individer som intervjuades i den reella undersökningen. Svaren från respondenterna utnyttjades sedan för att förbättra frågorna i den egentliga intervjun.

4.3 Val av informanter

Jag har valt intervjupersoner med egenskaper som överensstämmer med de målsättningar som finns i avhandlingens frågeställning, det vill säga att belysa den motivation som ligger bakom avläggandet av dubbelexamen. Jag utgick från kriteriet att intervjupersonerna vid intervjutillfället studerade såväl ekonomi som juridik parallellt på universitetsnivå. För att hitta lämpliga informanter till undersökningen tog jag kontakt med en av mina bekanta som under planeringen av intervjuerna studerade juridik och ekonomi. Hon informerade mig sedan om studerande som likt henne parallellt valt att studera ovannämnda ämnen.

I den empiriska undersökningen använde jag mig av fyra informanter för att kunna få tillräckligt med information för min resultatdel. Nyberg (2000, s. 107) menar att informanternas antal är centralt för att forskaren ska kunna dra meningsfulla och tillförlitliga slutsatser. I hermeneutiska undersökningar är emellertid kvaliteten viktigare än kvantiteten, vilket motiverar mina fyra intervjuer. För mångfaldens skull valdes informanter som representerar olika kön och som befinner sig i olika skeden av sina studier. Hälften av informanterna inledde sina juridikstudier före sina ekonomistudier, medan andra hälften gjorde tvärtom, det vill säga började studera ekonomi före juridik. Individerna är födda mellan åren 1989 och 1991 vilket betyder att åldersgaffeln i min undersökning är relativt liten. De intervjuade personerna har sin hemvist i södra Finland.

För att underlätta läsningen i resultatdelen kommer intervjupersonerna att presenteras separat, givetvis med fingerade namn. Intervjuerna gjordes i början av sommaren 2013, vilket betyder att studieåret redan avslutats. Den första informanten, *Anna*, hade under intervjutillfället slutfört sitt femte studieår på Juridiska fakulteten och tredje år på Svenska Handelshögskolan. *Frida* hade studerat tre år juridik och två år ekonomi. *Rasmus* å sin sida hade studerat fyra år

vid Svenska Handelshögskolan och tre år vid Juridiska fakulteten, medan *Linda* avslutat sitt tredje år på Svenska Handelshögskolan och första år på Juridiska fakulteten.

4.4 Analys och bearbetning av data

Enligt Barbosa da Silva (1996, s. 170) finns flera sätt att genomföra en textanalys. Han poängterar att det är analysens syfte och texttypen som avgör den adekvata metoden för en viss typ av textanalys. Om forskaren är intresserad av att analysera en text baserad på en intervju med studerande om hur de upplevt sin situation kan en hermeneutiskt inspirerad analys eller tolkning vara lämplig. (Barbosa da Silva, 1996, s. 170.)

En hermeneutisk analys och tolkning av intervjutexter innebär enligt Barbosa da Silva (1996, s. 186) att forskaren försöker avslöja textens dolda, djupa och symboliska innebörd. Forskaren kan enligt honom redan under intervjun dra nytta av den hermeneutiska metoden, dels i form av inlevelseförmåga, dels vad gäller tillämpningen av hermeneutiska principer. Inlevelseförmåga handlar enligt Barbosa da Silva (1996, s. 188) om att forskaren i en intervju förutsätts ha tillräckligt med empatisk förmåga för att kunna leva sig in i informantens upplevelsevärld så att en äkta dialog kan uppstå mellan dem, ur vilken central och relevant information sedan kan framkomma. För att skapa ett meningsfullt samtal framhåller Barbosa da Silva (1996, s. 188) att forskaren bör ha kunskap om det ämne som intervjun omfattar. Orsaken till att det är viktigt för forskaren att ha förhandskunskaper i ämnet ligger i intervjuens nödvändiga djup så att de rätta frågorna kan ställas och att meningsfulla svar kan ges.

Van Manen (1990, s. 77) understryker att det mest centrala syftet med hermeneutik är att försöka fånga den djupa meningen av fenomenet. För att få en insikt i den djupa meningen av fenomenet krävs att forskaren förtydligar strukturen av informanternas levda erfarenhet. Det gäller således för forskaren att skapa teman av de analyserade erfarenheterna. (Van Manen, 1990, s. 78.) I denna forskning förverkligades detta genom en nedbrytning av materialet i mindre delar. Sedan avgränsades meningar som hade betydelse för forskningens syfte. Jag försökte således upptäcka skiftningar i meningsinnehållet för att därigenom avgränsa teman. Temana markerades sedan i intervjumaterialet med olika färger. Enligt Van Manen (1990, s. 78) är bildandet av teman ingen regelstyrd process, utan snarare en insiktsfull upptäckt som formulerar en tematisk förståelse. Förtydligandet av den levda erfarenheten kan enligt Fejes och Thornberg (2009, s. 117) göras med hjälp av en förenkling av det som framgår av det

empiriska materialet. Det handlar således om att hitta skillnader och likheter i informanternas utsagor.

Att tolka texter är emellertid inte oproblematiskt. Kvale (2009, s. 227–228) menar att ett problem som gäller tolkning av texter handlar om huruvida syftet med tolkningen av texten handlar om att frambringa forskarens uppfattning om ett fenomen eller om det handlar om att forskaren med hjälp av informanternas uppfattning strävar efter att finna en bredare tolkning av fenomenet. Ett annat problem omfattar huruvida forskaren är intresserad av den uttryckta meningen, det vill säga det som informanten ordagrant sagt eller om forskaren är intresserad av den dolda (latenta) innebörden i informanternas utsagor. Ett tredje problem inbegriper huruvida det finns en enda rätt tolkning eller om det finns en legitim mångfald av tolkningar. Om principen om en legitim mångfald av tolkningar accepteras vid intervjuanalys, blir det enligt Kvale meningslöst att ställa stränga krav på samstämmighet mellan olika utolkare. Det viktigaste blir här att tydligt formulera argument som ingår i tolkningen så att den kan prövas av andra läsare. För att kunna garantera tillförlitligheten i tolkningen bör forskaren därför tydligt förklara hur han eller hon gått tillväga. (Kvale, 2009, s. 228.)

Att skapa en förståelse för sin forskning med en hermeneutisk ansats betyder enligt Cohen m.fl. (2000, s. 72) att forskaren pendlar mellan det insamlade datamaterialet och forskningstexten som helhet (den hermeneutiska cirkeln). Den logiska följden av pendlandet blir då enligt dem att forskarens förståelse ändras i takt med att förståelsen fördjupas (den hermeneutiska spiralen). Också Barbosa da Silva (1996, s. 189) påpekar att forskaren i en hermeneutisk textanalys bör vara medveten om den hermeneutiska cirkelns princip eller spiral, det vill säga att förståelsen ökar när textdelen relateras till hela texten och vice versa. Enligt Cohen m.fl. (2000, s. 76) inleds analysen redan under intervjuerna i och med att forskaren aktivt lyssnar och tolkar det som sägs. Efter det bör forskaren enligt dem gå igenom det insamlade materialet för att få en så heltäckande bild av innehållet som möjligt. På så sätt kan han eller hon också radera sådant som inte är användbart eller går utanför forskningsområdet. Detta gör forskaren för att materialet ska vara begripligt och fokusera på syftet. (Fejes & Thornberg, 2009, s. 113.) I mitt fall innebar detta steg att läsa igenom de transkriberade intervjuerna för att bedöma hur användbar respektive intervju var i den fortsatta analysen. Efter att forskaren uppnått en helhetsförståelse av texten namnges olika kategorier som uppfattas som centrala för undersökningens syfte (Cohen m.fl., 2000, s. 77).

Intervjumaterialet analyserades genom användning av Kvalets (1997, s. 174) meningskategorisering. Meningskategoriseringen har medvetet tillämpats och anpassats för att

på bästa sätt beskriva det fenomen som undersöktes. Undersökningens empiri kategoriserades i enlighet med det som kom fram i intervjuerna och besläktade utsagor bildade egna kategorier. Det är i relation till denna kategorisering som teorin överfördes för att utveckla en djupare förståelse av informanternas utsagor. Teorin har även tillåtits påverka kategoriernas rubriker. Den första kategorin behandlade bakgrunden till varför informanterna valt att avlägga två examina parallellt, den andra kategorin omfattade motivation till studierna och den tredje kategorin behandlade behovet att prestera. Den fjärde kategorin omfattade faktorer som påverkar studiemotivationen och den sista kategorin inbegrep drivkraften bakom motivationen. Med hjälp av ovannämnda kategorier försökte jag således göra kvalitativa tolkningar för att på bästa sätt beskriva det fenomen som undersöktes.

4.5 Kvalitetskriterier inom hermeneutiken

Justesen och Mik-Meyer (2011, s. 38) förklarar att man ofta inom hermeneutiken är intresserad av att beskriva det unika och det konkreta. Det centrala är inte att försöka hitta generella mönster utan snarare att ge en helhetsbeskrivning av konkreta specifika fall (Justesen & Mik-Meyer, 2011, s. 39). Min intention är således inte att kunna generalisera utifrån mina undersökningsresultat men resultaten från studien kan emellertid vara vägledande för vad som kan inträffa i en annan situation. Även Kvale (1997, s. 228) betonar möjligheten av att resultaten från en hermeneutisk studie kan vara vägledande i andra fall.

Enligt Justesen och Mik-Meyer (2011, s. 39) är begreppen validitet och reliabilitet väsentliga bedömningskriterier i hermeneutiskt inspirerade studier. Begreppen bör dock omdefinieras för att passa det hermeneutiska perspektivet (Justesen & Mik-Meyer, 2011, s. 39). Validitet handlar i allmänhet om i vilken utsträckning forskaren egentligen mäter det som avses att mätas (Björklund, 2003, s. 59). En typ av validitet som ofta understryks i den hermeneutiska forskningen är *kommunikativ validitet* (Justesen & Mik-Meyer, 2011, s. 39). Kommunikativ validitet handlar enligt Kvale (1997, s. 239) om att forskaren kommunicerar sina tolkningar med individer som är bekanta med eller involverade i det sammanhang som undersöks. Genom den gemensamma dialogen bestäms sedan vad som är valida data i de tolkningar som forskaren gjort (Kvale, 1997, s. 239). Forskaren kan således diskutera sina tolkningar med andra forskare på området men även med de individer som bidragit till det empiriska materialet (Justesen & Mik-Meyer, 2011, s. 39).

Att låta informanterna delta i valideringen av analysresultaten innebär såväl fördelar som begränsningar (Kvale, 1997, s. 239). En fördel är enligt Svensson och Starrin (1996, s. 221) att informanterna kan ha sådan kunskap om det undersökta fenomenet som forskaren i sin tur har missat. De anser också att informanterna tillsammans med forskaren bäst kan verifiera eller falsifiera resultaten. Till begränsningarna hör att informanterna inte helt och hållet redovisar för sina faktiska upplevelser. Detta kan exempelvis förklaras med att informanten inte förstår resultatet på grund av att forskaren redovisat resultaten på ett för informanten för abstrakt språk. Det kan också handla om att forskarens tolkningar inte stämmer överens med informantens värderingar eller att tolkningen inte överensstämmer med informantens sätt att summera data. (Svensson & Starrin, 1996, s. 221.) För att försäkra mig om den kommunikativa validiteten i min undersökning diskuterade jag resultaten med alla informanter som deltagit i undersökningen.

Reliabilitet handlar å sin sida om graden av mätinstrumentets tillförlitlighet (Björklund, 2003, s. 59). Enligt Svensson och Starrin (1996, s. 209) är validitet överordnat reliabilitet. Detta betyder i praktiken att om validiteten anses vara god, är även reliabiliteten det. Om reliabiliteten är god betyder det emellertid inte att validiteten också skulle vara det. Svensson och Starrin (1996, s. 210) tillägger att reliabilitetsbegreppet i kvalitativa studier är sammanflätat med validitetsbegreppet, och kan därför inte studeras separat på samma sätt som i kvantitativa studier. För att på bästa sätt försäkra mig om reliabiliteten i undersökningen användes en bandspelare under intervjuerna. I och med att intervjuerna sparades kunde jag lyssna på dem så många gånger som behövdes för att försöka försäkra mig om att jag uppfattat informanterna så korrekt som möjligt.

4.6 Etiska överväganden

I min undersökning har jag tagit i beaktande de forskningsetiska principer för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning som är utarbetade av Vetenskapsrådet (1990). Informanterna informerades om den aktuella forskningsuppgiftens syfte (informationskravet). Deltagarna i undersökningen fick själva bestämma över sin medverkan (samtyckeskravet). Informanternas uppgifter har getts största möjliga konfidentialitet, eftersom deras uppgifter förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Fingerade namn har också använts i resultatdelen för att värna om informanternas identitet (konfidentialitetskravet). Uppgifterna

som insamlats har endast använts för forskningsändamål (nyttjandekravet). (Vetenskapsrådet, 1990.)

Eftersom jag i avhandlingen nämnt vid vilka universitet mina informanter avlägger sin dubbelexamen, kan det hända att dessa individer evetueellt kan kännas igen. Vidare är Svenskfinland tämligen litet, vilket försvårar skyddandet av informanternas privata integritet. Jag informerade emellertid informanterna om detta faktum och samtliga av dem var av den åsikten att potentiell identifikation inte skulle leda till negativa personliga konsekvenser. Jag gjorde dock som forskare mitt bästa för att informanterna inte kommer att kunna avslöjas.

4.7 Sammanfattning

I undersökningen samlades data systematiskt och planmässigt in med hjälp av intervjuer. Detta på grund av att forskaren i en intervju flexibelt kan reglera insamlingen av materialet beroende på situationens förutsättningar. Intervjuerna var halvstrukturerade. Registreringen av intervjun gjordes med hjälp av en ljudinspelare och intervjumaterialet analyserades med hjälp av Kvaales (1997, s. 174) meningskategorisering.

Valet av informanterna grundade sig på kriteriet att personerna, under intervjutillfället, studerade såväl ekonomi som juridik parallellt. För att informanterna inte skulle utgöra en homogen grupp valdes studerande som befinner sig i olika skeden av sina studier. För att kvaliteten på forskningen skulle vara så hög som möjligt använde jag mig av kvalitetskriterier som generellt utmärker hermeneutiska undersökningar. I undersökningen har forskningsetiska principer som gäller för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning tagits i beaktande. Nästa kapitel presenterar resultatet av undersökningen.

5 Resultatredovisning

I detta kapitel presenteras resultatet av undersökningens empiriska del. Såväl teorin som förförståelsen har påverkat skapandet av en fördjupad förståelse för de budskap empirin innehåller. Under analysfasen formades fem olika teman utifrån informanternas svar. Variationen i materialet kan emellertid läsas i de intervjuer som varje tema belyses av. Följande fem teman identifierades: *Bakgrunden till valet att avlägga dubbelexamen*, *Motivation till studier*, *Behov att prestera*, *Faktorer som påverkar studiemotivationen* och *Drivkraften bakom motivationen*. Centrala subteman som påträffades i empirin var bland annat vilken nytta dubbelexamen kommer att ge efter studierna och varför informanterna valt kombinationen ekonomi och juridik. Andra subteman som kom fram var informanternas resultatorientering och studiekamraternas betydelse för studiemotivationen.

Framhållas bör även att såväl tydliga som underförstådda budskap som materialet tillförde användes i den förståelseskapande processen. Varje tema innehåller reflektioner som påverkats av min förhandsuppfattning samtidigt som jag också kopplade de tolkade resultaten till den teoretiska delen i avhandlingen. Därmed gav jag medvetet teorin utrymme att skapa en förståelse för det som empirin uttrycker. Temana som uppstått genom analysen har inga skarpa gränser, utan fungerar som delar för att uppnå en förståelse av helheten av materialet över universitetsstuderaandes motivation till att avlägga dubbelexamen.

5.1 Bakgrunden till valet att avlägga dubbelexamen

Temat *Bakgrunden till valet att avlägga dubbelexamen* var tämligen heterogen, eftersom det fanns olika anledningar till varför individerna valt att avlägga dubbelexamen. Orsaken till detta ligger förmodligen i att det antagligen finns lika många anledningar till att avlägga dubbelexamen som det finns studerande som avlägger dubbelexamen. Följande citat illustrerar mångfaldigheten i motiven till valet:

”Jag tänkte att Hanken skulle vara en bra grund oberoende vad man än vill göra. Med Juri så hade jag nu alltid haft det lite där i bakhuvudet och så har jag ju alltid varit bra på att läsa.”
(Linda)

”Jag sökte till Juri för att jag på något sätt alltid tyckt att det skulle vara intressant, kanske för att min pappa har studerat där. Till Hanken sökte jag för att jag en längre tid varit intresserad av

ekonomi. Jag köpte redan på högstadiet aktier för mina första sommarjobbspengar och följde redan då med börser och allmänna nyheter om ekonomin.” (Rasmus)

”Det var liksom aldrig så att jag alltid vetat att jag vill bli jurist, utan det kom nog under det sista *abi-året* (sve. sista studieåret under gymnasiet) när man på allvar måste börja fundera att vad man vill bli. Jag har aldrig riktigt behövt pressa mig jättehårt i skolan och därför ville jag utmana mig själv och inte gå den lätta vägen så att säga. Sen så verkade Juri ju intressant. Jag gick en kurs i gymnasiet, medborgarens lagkunskaper, som kanske lite bjöd in, man fick gå och följa med rättegångar och sådant. Det var kanske därifrån intresset vaknade och sen kanske viljan att testa på någonting mer utmanande. Idén om Hanken kom sen först då jag hade studerat ett år på Juri och fått höra att den här kombinationen är helt vanlig. Och man fick liksom lite det där att nå men varför inte? Jag hade många kompisar som sökte in samma år, så det kändes liksom lätt att söka in till Hanken då.” (Frida)

”Jag var ju i valet och kvalet mellan båda när jag som *abi* (sve. abiturient) skulle bestämma mig vad jag skulle söka till. Men sen tänkte jag att vi kör med juridiska, eftersom jag har bra chans att läsa nu. När jag sen kom in, glömde jag lite det där med Hanken men sen i något skede väcktes kanske intresset att också göra något annat och då bestämde jag mig för att också söka till Hanken.” (Anna)

Gemensamt för citaten är att alla omfattar ett intresse för både juridik och ekonomi, trots att intresset för bägge ämnen vuxit fram i olika takt för informanterna. Det intressanta är att informanterna relativt sent kom till insikt om vilken utbildningsinriktning de kommer att söka till. Denna osäkerhet kan bero på flera olika faktorer. I dagens läge finns en uppsjö av olika utbildningsalternativ, vilket försvårar valet.

För en del av informanterna kom den slutliga bekräftelsen om att de valt rätt studieinriktning först under läsandet till juridiska fakultetens urvalsprov. Följande citat beskriver dessa informanters känslor gällande valet att studera juridik:

”När jag efter gymnasiet läste inträdesböckerna till Juri märkte jag att det här är helt sjukt roligt och att jag tycker om de här böckerna och att det är roligt att läsa dem.” (Anna)

”När jag under studietiden på Hanken började läsa till Juri så blev jag ju ganska *excited* (sve. ivrig) av det och var så där att okej, det här känns som min grej. Sen kom jag in och efter att jag börjat studera där, känns det som att det var ett av de bästa valen jag någonsin gjort.” (Linda)

Valet av utbildning är ett av de mest betydelsefulla vägval inviden gör i sitt liv. Att låta det egna intresset styra är viktigt, vilket tydligt syns i informanternas svar ovan. Oscarsson (2011) påpekar att en akademisk utbildning, för att inte tala om två, är en investering för hela livet

som ökar möjligheterna på arbetsmarknaden och dessutom ger personlig utveckling. Att alla informanter valt att gå två akademiska utbildningar, ger en riktgivande bild av vilken sorts utbildning de uppskattar. Ingen talade i något skede av intervjun om att de funderat på att söka in till en yrkeshögskola. Valet att studera på ett universitet upplevdes således vara det enda alternativet för fortsatta studier. Studier på universitet ansågs tydligt vara mer prestigefyllt än studier vid andra utbildningsinstitutioner som också inbegriper tredje stadiets utbildning.

Ett intressant men förväntat faktum gällande informanternas studieframgång under tidigare utbildningsstadier kom även fram under intervjuerna. Samtliga informanter berättade att de under hela sin skolgång presterat framgångsrikt. Detta överensstämmer med Regnérs (2011) uttalande om att det oftast är väldigt motiverade och duktiga studerande som avlägger dubbelexamen. Nämnas bör även att alla informanter kom in på första försöket till respektive utbildning. Att bli antagen på första försöket till bägge utbildningarna beskriver tydligt informanternas ambitionsnivå och målmedvetenhet, eftersom båda utbildningarna har många sökanden och en relativt liten antagningsprocent. Informanterna berättade också att de alltid trivts i skolan och upplevt skolgången som angenäm.

Något som också stämde överens med alla informanter utom en, är Uljens (2009, s. 57) konstaterande om att föräldrarnas utbildningsnivå korrelerar med barnens studieframgång. Följande citat bekräftar detta påstående:

”Min mamma har studerat juridik och min pappa är diplomingenjör och ekonomie magister.”
(Anna)

”Pappa är jurist och har studerat på Juri, och min mamma är både ekonomie magister och filosofie magister.” (Rasmus)

”Min mamma gick *Kauppi* (Kauppakorkeakoulu) och min pappa har dubbelexamen och gick då Hanken och Juri också.” (Linda)

I tre fall av fyra har någondera av informanternas föräldrar avlagt dubbelexamen. Dessutom har dessa tre informanter både en ekonom och en jurist som förälder. Uljens (2009, s. 57) menar att ju högre föräldrarnas utbildning och yrkesstatus är, desto bättre klarar barnen sina studier från ett generellt perspektiv sett. Med det avser han att föräldrarna stöder sina barn i studierna, eftersom de själva också har en hög utbildning. Påståendet harmonierar med svaren från tre av mina fyra informanter. Den fjärde informanten svarade emellertid så här på frågan om föräldrarnas utbildningsbakgrund:

”Min mamma jobbar på daghem så hon är väl barnträdgårdslärare och min pappa har börjat jobba direkt, så han har inte studerat efter grundskolan.” (Frida)

Denna informant berättade att hennes föräldrar inte på något sätt medvetet påverkat hennes utbildningsval, medan uttalanden från de tre andra informanterna gällande föräldrarnas påverkan på valet av utbildning löd som följande:

”Nog påverkade det men jag skulle säga att det påverkade under en längre period, det vill säga att jag på grund av deras utbildningar redan var intresserad av båda ämnena när jag var yngre. Intresset har således bildats under många års tid. Det var inte så att det skulle ha påverkat eller sagt sin åsikt det året jag sökte in.” (Rasmus)

”Definitivt påverkade det, i alla fall för Juridiska fakulteten. Jag tror att det är en sådan utbildning som känns lite främmande om man inte har bekantat sig med den i familjen. Med Hanken så tror jag att min pappa kanske sa att det skulle vara helt bra att göra båda, eftersom han gjorde båda men det var nog mera min egen sådär, vad jag kom på.” (Anna)

”Jag kan väl säga att jag tror det nog har påverkat lite. Vi har ju vårt familjeföretag så det har alltid varit jättemycket tal om att man ska utbilda sig akademiskt och kunna något om ekonomi. Sen har de alltid varit hemma så att de tyckt att jag skulle passa att jobba som jurist.” (Linda)

Citaten visar att föräldrarnas utbildningsbakgrund kan påverka barnens val av utbildningsinriktning såväl direkt som indirekt. Hur stor påverkan föräldrarnas utbildningsbakgrund har kan emellertid inte påvisas i denna begränsade studie, men svaren visar att en påverkan sannolikt existerar.

Vid sidan av föräldrarnas eventuella påverkan redogjorde informanterna även för tänkbara fördelar som en dubbelexamen kan ge efter utexaminering. Följande citat visar hur tre av informanterna tänkte gällande sina framtida anställningsmöjligheter:

”Kanske det där att du har ett litet kort till i en första gallringsprocess, man kanske har en lite bättre CV.” (Anna)

”Kanske just så där att det öppnar för arbetsmöjligheter på platser som nu åtminstone i det här skedet känns som att det skulle kunna intressera i framtiden.” (Frida)

”En säkrare anställning var faktiskt en av orsakerna till att jag sökte till båda. Fast jag trivdes bra med att vara bara på Hanken så är det ju så att jurister har lite säkrare arbetsplats ifall det går dåligt i ekonomin. Om det går dåligt får ekonomerna lättare sparken, speciellt om de jobbar på bank eller liknande, medan juristerna alltid har jobb, eftersom de kan göra konkursgrejer och sådant.” (Rasmus)

Det första citatet bekräftar Regnérs (2011) påstående om att de flesta studerande som avlägger dubbelexamen hoppas på att de ska få en bättre konkurrenskraft på arbetsmarknaden jämfört med de studerande som enbart avlägger en examen. Den höga utbildningsnivå som präglar arbetsmarknaden gör att det blir allt svårare att utmärka sig i rekryteringsskedet och att en dubbelexamen således kan fungera som ett sätt att skilja sig ur mängden. Regné (2011) tar även upp fler karriärmöjligheter som en orsak till att studerande avlägger dubbelexamen, vilket i sin tur överensstämmer med det andra citatet. Det tredje citatet bekräftar Oscarssons (2011) forskningsresultat. Enligt Oscarsson (2011) är skillnaderna i efterfrågan på jurister i hög- och lågkonjunktur små, eftersom arbetsmarknaden för jurister är bred och relativt okänslig för konjunktursvängningar.

Regné (2011) ser förväntningar om högre lön som en tänkbar orsak till att avlägga dubbelexamen. Informanterna i min undersökning kunde emellertid inte skriva under detta. På frågan om en högre lön innefattade en av orsakerna till att avlägga dubbelexamen svarade informanterna så här:

”Absolut inte. Det kom inifrån för jag visste att det som jag i så fall skulle vara intresserad av på Hanken, inte är sådant som direkt stöder mitt yrke som jurist, eller jag har på något sätt alltid tänkt att jag ändå kommer att jobba som en jurist känns det som.” (Anna)

”Inte liksom så där att det skulle ha varit den där drivande orsaken att varför jag sökte till båda eller att jag skulle ha tänkt att jag skulle kunna ha bättre lön än någon som är bara jurist eller bara ekonom.” (Frida)

”Hellre tänkte jag så där att jag vill ha en hög post på ett företag och då hjälper ju två utbildningar men inte var det på något sätt därför att jag vill förtjäna mer.” (Linda)

”Nå ja, jag har mer tänkt på det där med att få en bra position på arbetsmarknaden och via en bättre arbetsplats så kommer det också bättre lön, så indirekt kan det förstås ha påverkat.” (Rasmus)

Citaten visar att förväntningar om högre lön inte direkt innefattar de mest centrala motiven till att avlägga dubbelexamen vid två separata universitet. Fler karriärmöjligheter, förväntningar om attraktiva arbetsuppgifter och säkrare anställning efter utexaminering ser ut att prioriteras högre än önskan om en bättre lön. Det första citatet innefattar även viljan att bilda sig där den huvudsakliga målsättningen inte direkt handlar om att utnyttja kunskapen från den andra utbildningen i arbetslivssammanhang.

Det viktigt att få avkastning på sin utbildningsinvestering men för olika individer betyder detta olika saker. För vissa kan det handla om att få lära sig om nya företeelser och tänka i nya banor, medan det för andra kan innebära en möjlighet till att ägna sig åt sitt drömyrke. En del ser emellertid trygg anställning, eller god lön som den viktigaste avkastningen på sin utbildningsinvestering. Olika förväntningar om vad utbildningen, eller i detta fall utbildningarna, kommer att ge i framtiden syns även i denna undersökning.

Eftersom avhandlingen enbart tangerar studerande vid Helsingfors universitets Juridiska fakultet och vid Svenska handelshögskolan i Helsingfors är det givetvis centralt att ta reda på varför informanterna valt just denna kombination. De informanter som först börjat studera på Juridiska fakulteten ansåg att Svenska handelshögskolan var lockande på grund av friheten av att själv få välja sina studiehelheter. Följande citat belyser ovannämnda uppfattning:

”På Juri har vi inga biämnena, utan alla läser samma läroämnen, så på det sättet tänkte jag att det skulle var kul med lite annat och då kom Hanken in i bilden. Det känns nog som att det är juridik som jag vill jobba med men det är ändå ganska teoretiska studier så jag tänkte att jag skulle få lite variation i det hela. Sedan funderade jag ju också på vad som skulle vara en vettig kombination. Ekonomi och juridik ger sådana möjligheter att man kan ha nytta av båda examina samtidigt, det blir inte en *endera eller-situation*.” (Frida)

”Juridiska fakultetens undervisning är ganska flexibel, man behöver inte vara så mycket på plats, utan det är mest självständiga studier. När jag kollade på kursutbudet på Hanken så kände jag att det här vill jag nog testa på att det här ser jättespännande ut. Dessutom har vi ju inga huvudämnen på Juri, vilket kanske gjorde att jag ville testa på någonting annat. Juriststudierna är så utstakade att jag tänkte att det skulle vara roligt med något var jag själv får välja.” (Anna)

Då det gäller nyttan av att ha studerat såväl ekonomi som juridik menade en del av informanterna att de två utbildningsområdena inte alltid stöder varandra i arbetslivssammanhang. Vidare ansåg samtliga informanter att nyttan mycket beror på vilket huvudämne man valt att studera vid Svenska handelshögskolan. Det första citatet är ett uttalande från en informant med finansiell ekonomi som huvudämne på Svenska handelshögskolan, medan det andra citatet härstammar från en intervju med en informant som läser företagsledning och organisation som huvudämne.

”Inte vet jag nu om mina studier stöder varandra så mycket. Jag kan tänka mig att om man arbetar på en advokatbyrå och jobbar till exempel med företagsköp så då skulle min *finance* (sve. finansiering) bakgrund kanske hjälpa men jag tror inte sist och slutligen att det har så stor nytta i arbetslivet.” (Rasmus)

”Juridik är ju ett ämne som är ganska skilt för sig själv egentligen, sist och slutligen. Att jobbar man som jurist så är man jurist och då tittar man på lagen punkt och slut så att säga. Men sen känner jag nog att som jurist i till exempel affärlivet, så kan det finnas någon nytta, kanske inte en direkt men i alla fall en indirekt nytta av att veta mera om ekonomi och om företagsvärlden. Kanske med mitt huvudämne på Hanken, företagsledning och organisation, så skulle man ha en direkt nytta om man till exempel hamnar i ledarposition på en advokatbyrå.” (Anna)

En del av informanterna var dock av den åsikten att de i studierna nog upplever ett visst mervärde, eftersom de på grund av sin studiebakgrund kan se på olika frågor från ett bredare perspektiv jämfört med de studerande som enbart studerar vid en institution.

”Juri stöder nog mycket studierna på Hanken för att man kanske har en lite annan synvinkel, man tänker på saker kanske på ett lite annat sätt än de som inte har samma bakgrund studiemässigt.” (Frida)

”Från Hankens perspektiv så tycker jag nog att jag har en djupare förståelse för hur till exempel beslut fattas i bolag samtidigt som jag också har en djupare förståelse för regleringen överlag i företagsvärlden. Man känner nog att man är jurist när man går på Hanken och gör sina grejer för att man på något sätt tänker på de rättsliga konsekvenserna och inte bara på att göra business så att säga, och det märker man nog kanske lite. Man har ett annat synsätt kanske.” (Anna)

5.2 Motivation till studier

I temat *Motivation till studier* fanns flera olika åsikter men vissa centrala övertygelser kom starkare fram än andra. Nedanstående citat fastställer antagandet om att det oftast är flitiga och ambitiösa individer som avlägger dubbelexamen:

”Jag är i skolan ungefär från klockan 10 till 15 oberoende om jag har föreläsningar eller inte. Så tar jag paus och far hem, för att sen fortsätta läsa på kvällen från ungefär klockan 19 till 23.” (Linda)

”Helt effektivt så studerar jag kanske åtta, nio timmar i dagen.” (Rasmus)

”En typisk studiedag så går jag nog upp ganska tidigt och jag tror att jag brukar jobba kring åtta timmar, kanske lite mera om jag har föreläsningar.” (Anna)

”Jag kommer ungefär klockan 9 till skolan och så läser jag kanske till klockan 16. Sen senare på kvällen blir det ofta några timmar till.” (Frida)

Samtliga informanter studerar aktivt åtminstone åtta timmar per dag, vilket ungefär motsvarar en vanlig arbetsdag. Trots denna omständighet hade endast en informant avlagt fasta tider för studier, medan två av informanterna enbart fastställt den tid på morgonen då de bör inleda sitt läsande. Den fjärde informanten menade att hon inte tvingar sig själv att läsa om det råkar vara en sådan dag då inget av det lästa fastnar i minnet. Hon motiverade sitt beslut gällande sin studietid på följande sätt:

”Jag är sådan att jag måste få göra det när jag har inspiration. Jag följer inga slaviska tider, utan tar sov morgon om jag till exempel läst sent föregående kväll. Jag går nog mera så där efter *filisen* (sve. känslan).” (Frida)

Gemensamt för alla informanter var emellertid exemplariska studievanor och effektiv tidsplaneringen av studierna, vilket förmodligen delvis beror på faktumet att de studerar vid två institutioner samtidigt.

På frågan om hur de klarar av att parallellt studera vid två universitet svarade en av informanterna att hon upplever att hon inte helhjärtat kan satsa på någondera utbildningen och att hon inför nästa läsår därför bestämt sig för att vissa perioder satsa på juridikstudierna och vissa på ekonomistudierna. En annan informant var inne på samma linje och berättade att det är omöjligt att studera lika aktivt vid båda universiteten, vilket för honom har resulterat i att han valt att satsa mer på Svenska handelshögskolan, eftersom det var där han först inledde sina studier. De två andra informanterna, som först börjat studera vid Juridiska fakulteten, menade att de redan från början bestämt att de inte ska ställa för högra krav på sig själv då det gäller ekonomistudierna, eftersom de i första hand valt att prioritera sina juridikstudier. Det ser således ut som att det skulle finnas en tendens bland studerande som avlägger dubbelexamen att satsa på den utbildning de valt att inleda först.

Då jag frågade informanterna vad som krävs för att lyckas med studierna nämnde de ord och uttryck som självdisciplin, koncentrationsförmåga, långsiktigt tänkande och noggrann planering. Alla informanter berättade också att de har ett gott självförtroende gällande sina studier. Vissa av informanterna hade emellertid ibland svårt att bibehålla sin studiemotivation. Följande citat beskriver denna inställning:

”Motivationen går nog jätte upp och ner, emellanåt känns det som att allt bara flyter på men om det till exempel blir för mycket så kan det någon gång kännas som att man inte hinner göra någonting ordentligt. Man kan inte alltid tänka att det här är nog värt det om tre år för att det ändå är så pass långt i framtiden liksom.” (Frida)

”Inte tänker jag aldrig på att kasta in handduken men på våren känns det ofta så där att man bara vill börja sommarlovet och inte orkar sitta inne när det är fint väder.” (Linda)

Det vanligt att studiemotivationen varierar även om den studerande studerar just precis det som han eller hon är intresserad av. De flesta har motivationssvackor under sin studietid, vilket beror på att motivation inte är någonting statistiskt. En av informanterna var dock av den åsikten att han aldrig upplever svårigheter att bibehålla motivationen till studierna:

”Jag har alltid haft det att jag i framtiden vill jobba på något bra ställe som någon ledande konsultfirma eller investeringsbank och för att konkurrera med människor från bland annat *TKK:s tuotantotalous*, *Kauppi* och *Juri* så måst man ha bra vitsord. Därför har jag jättehög motivation för att jag vet att då klarar man sig.” (Rasmus)

Specifika och utmanande mål har ofta en större motiverande effekt än generella och enkla mål. Citatet ovan bekräftar denna tanke. Informantens mål är i detta fall såväl specifika som utmanande, vilket i sin tur motiverar honom att prestera på hög nivå i studierna.

Informanterna talade även om att de periodvis upplevde stress angående sina studier. Två av informanterna ansåg att de inte umgås lika mycket med sina vänner när de upplever sig vara stressade.

”Studiess stress gör kanske att jag *skippas* mitt sociala liv.” (Anna)

”När jag har studiess stress har jag en känsla av att jag hela tiden borde göra något studierelaterat att jag inte kan se kompisar och att jag inte kan leva ett normalt liv, utan att jag bara måste fokusera på studierna.” (Linda)

En annan informant tyckte å sin sida att kortvarig stress enbart påverkar hennes effektivitet på ett positivt sätt.

”Jag jobbar bäst under en liten press. På något sätt får jag den där lilla extra *kicken* när det är mycket, och de stunderna blir jag kanske som aktivast. Det är inte kul och man skulle inte orka med det i längden men på ett sätt stör det inte mig för jag känner då att jag får någonting gjort.” (Frida)

En studerande kan vara så upptagen med att prestera bra i studierna att det sociala umgänget blir lidande. Detta syns delvis i de två första citaten ovan. Trots att informanterna inte direkt nämner uttrycket prestera, är studiess stress ofta relaterat till önskan om att få goda resultat. För att förebygga och motverka studiess stressen berättade en av informanterna att hon försöker sträva efter en sund jämvikt mellan studier och privatliv.

”Jag försöker se till att ha balans i livet, gå och träna, röra på mig, tänka på annat och gå och ta en öl med mina kompisar och bara glömma skolan för en stund.” (Anna)

5.3 Behov att prestera

Det intressanta i temat *Behov att prestera* var att samtliga informanter ansåg att socialt umgänge med studiekamrater är viktigt men att de trots allt föredrar att i studiesammanhang arbeta ensam framom att arbeta i grupp. Orsakerna till detta finns att läsa i citaten nedan:

”På Hanken jobbar jag hellre ensam för att om man jämför med medeltalet så skulle jag nog säga att jag är effektivare än de flesta. Jag tycker att grupparbeten och studiecirklar på något sätt är ineffektivt.” (Rasmus)

”Hellre ensam, speciellt om man har flera grupparbeten som ska göras under en termin, för då satsar man inte på arbetet på samma sätt jämfört med om man skulle ha gjort det själv.” (Anna)

”Jag tycker mer om att arbeta ensam, eftersom människor har olika ambitionsnivåer, vissa vill satsa jättehårt, medan andra bara vill komma igenom kursen. Om man arbetar ensam så påverkar det bara en själv att hur mycket tid man väljer att lägga ner på uppgiften. På så sätt uppstår det varken irritation för att de andra inte satsar eller press för att man inte själv orkar satsa lika mycket som de andra i gruppen.” (Frida)

”Hellre självständiga uppgifter, för då vet jag att jag får det gjort i tid.” (Linda)

Citaten visar att grupparbete oundvikligen begränsar informanternas möjligheter att själva bestämma över sin tidtabell och sina arbetsvanor. Trots att alla informanter hellre arbetar ensam än i grupp, hade de inget emot att arbeta i en grupp där gruppmedlemmarna är lika motiverade i studierna som de själva. Två av informanterna nämnde också att grupparbeten upplevs som mer angenäma om alla i gruppen är på ungefär samma intellektuella nivå.

”Vissa människor är det jättebra att göra grupparbeten med. Jag har en bra *kaveri* (sve. vän) som jag brukar göra alla pararbeten med. Han är antagligen smartare än jag så med honom arbetar jag gärna tillsammans.” (Rasmus)

”Under första *gulisåret* (första studieåret) gjorde jag alla mina grupparbeten med en av mina bästa kompisar. Jag vet att hon är jätteduktig och alltid gör ett jättebra jobb.” (Linda)

Samma informanter var även av den åsikten att tillit är viktigt i situationer då de måste arbeta i grupp.

”Jag tycker att man ska kunna lita på den som man jobbar med. Att man inte behöver läsa igenom den andras del och börja korrigera det, utan att man måste lita på att den andra skrivit bra.” (Rasmus)

”Jag har några gånger gjort grupparbete där vissa personer inte lämnat i sina delar i tid och där vissa delar var jättedåligt skrivna. Jag tycker det är viktigt att man i grupparbeten kan lita på att de andra gör sina delar och att de gör dem bra.” (Linda)

Citaten åskådliggör indirekt informantens vilja att prestera framgångsrikt i studierna. Även i själva intervjun medgav alla att det är viktigt att erhålla goda studieresultat. Ett av det mest framträdande motivet bland informanterna var således viljan att få goda betyg. Två av informanterna erkände dessutom att de ibland tar om en tentamen för att höja sitt kursvitsord, eftersom låga vitsord inte ser bra ut på examensbetyget. Gemensamt för alla informanter var emellertid strävan att i första hand få goda vitsord vid den utbildning de inlett först.

Trots att informanterna helst arbetar ensamma var tre av informanterna ändå övertygade om att de inte skulle prestera lika framgångsrikt i studierna utan stödet från sina medstudenter. Informanternas uttalanden visar att studiekompisarnas stöd i motivationssammanhang inte kan underskattas. Följande citat beskriver studiekamraternas centrala betydelse för studiemotivationen:

”Jag tror inte att jag skulle klarat av att studera på två utbildningar på samma gång utan den hjälp som mina studiekompisar gett mig. Just att gå igenom sådant där som jag har missat, eftersom jag inte hunnit på föreläsningar. Det är nog absolut en sådan grej som har fått mig att orka och en sådan grej som varit jätteviktig för mig.” (Frida)

”Det har jag nog absolut tyckt att är viktigt. Jag tror att jag kommit lättare undan i studierna genom att ha haft kompisar som ha kunnat skicka gamla arbeten. Jag har fått ovärderliga tips av dem.” (Anna)

”Jag brukar få mina kompisars anteckningar om de råkat gå en kurs som jag inte ännu gått. Det är också skönt att mina kompisar vill hjälpa och att de förstår att jag ändå går två utbildningar samtidigt.” (Linda)

Enligt Çeliköz (2010) omfattar stöd från medstudenter en av de viktigaste faktorerna som påverkar studerandenas allmänna studiemotivation, vilket även kan påvisas i informanternas svar ovan. Studiekamraterna ger stöd samtidigt som de delar bördan som studieansvaret innebär. Förutom stöd i studierna erbjuder studiekamraterna också tips, råd och uppmuntran. På basis av de två ovannämnda citaten går det dock inte att låta bli att reflektera kring om

dessa studerande gärna tar emot hjälp, men inte är beredda att ge något i gengäld genom att hjälpa andra.

Det finns ofta ett samband mellan studieresultat och prestationsbehov, där högre prestationsbehov ofta resulterar i bättre studieresultat. På frågan om informanterna känner ett stort behov av att prestera i studierna, svarade de på följande sätt:

”Pressen att prestera kommer nog både från mig själv men också hemifrån där de förväntar sig att jag alltid ska få bra.” (Linda)

”Jo, men det kommer helt från mig själv för att jag vet att om jag vill få ett bra jobb som måste jag ha bra vitsord.” (Rasmus)

”Inte skulle jag direkt säga att jag är en prestationsgalning men såklart tycker jag om att får bra vitsord.” (Anna)

McClelland (1967, s. 246) menar att individer med ett stort prestationsbehov har en önskan om att prestera framgångsrikt i studierna. Dessa individer koncentrerar sig på den personliga utvecklingen och arbetar helst ensamma. Detta stämmer väl in på undersökningens informanter, eftersom de helst av allt arbetar självständigt. Dessutom var alla tämligen resultatorienterade, vilket syntes i viljan av att erhålla goda vitsord. Informanterna berättade även att de motiveras av utmanande uppgifter och helst vill ha respons på innehållet i en slutförd uppgift. Även detta stämmer in på McClellands (1967, s. 247) redogörelse av en prestationsorienterad individ. Han menar att dessa individer motiveras av ett ökat ansvar och utmanande uppgifter. De föredrar uppgiftsrelaterad respons, eftersom de således får en konkret bild av hur väl de utfört uppgiften i förhållande till måluppsättningen. Intressant i detta sammanhang är följaktligen att tre av de fyra informanterna är det äldsta barnet i syskonskaran. Enligt Schönbeck (2008, s. 17, 24) känner det äldsta barnet i familjen ofta att han eller hon måste vara duktig och prestera för att bli respekterad. Hon menar också att det äldsta barnet generellt sätt är mer resultatnriktad än sina yngre syskon.

En annan fråga som diskuterades i intervjun handlade om att lära sig för att nå framgång i studierna eller för att aktivt kunna dra nytta av kunskaperna i framtiden. Samtliga informanterna ansåg att det helt beror på vilken kurs det är frågan om, medan en informant ändå var av den åsikten att han sist och slutligen endast lär sig för att få bra vitsord. Följande citat beskriver informanternas uppfattning om vilken inlärningsmetod som motiverar dem i studierna:

”Vissa kurser vet jag att jag kommer att ha nytta av i arbetslivet och då vill jag lära mig teorin bakom den praktiska delen. Andra kurser som behandlar sådant som jag vet att jag inte kommer att syssla med i framtiden så läser jag bara till just den tenten och kan sen glömma det för resten av min framtid.” (Frida)

”I början av studierna så tror jag att jag lärde mig bara för att få bra i tenten men nu känner jag att jag gör det för min framtid. Jag tror att jag fått en lite sådan inställning som äldre. Det beror ju ändå på kursen, i vissa kurser är jag väldigt motiverad, medan jag i andra varit verkligt slapp.” (Anna)

”När jag började mina studier så var det ganska mycket bara för att få bra vitsord men nu så tänker jag mera på att jag på riktigt vill lära mig saker som jag kommer att ha nytta av.” (Linda)

”Det beror på kurs. Det är nog ganska många tenter som jag läser till bara för att få bra vitsord och som inte intresserar mig så mycket. Sen är det ju det att fast det varit någon kurs som intresserat mig jättemycket så har jag märkt att jag efter ett år inte kommer ihåg någonting mera. Jag har insett att om man bara läser för att komma ihåg det senare, så fungerar det inte, så jag läser nog mera för att få ett bra vitsord.” (Rasmus)

Kaufmann och Kaufmann (2010, s. 144) menar att studerande som genuint är intresserade av det som undervisas och aktivt tänker dra nytta av det, har en starkare inre motivation än studerande som enbart lär sig för att nå framgång i studierna. Kaufmanns och Kaufmanns påstående kan inte försummas men det sista citatet ovan visar att även duktiga och ambitiösa studerande inte alltid studerar för att kunna använda kunskapen i framtiden. Detta betyder i sin tur ingalunda att de inte genuint skulle vara intresserade av det som undervisas.

5.4 Faktorer som påverkar studiemotivationen

Att det finns faktorer som påverkar studiemotivation är givetvis ett faktum men i vilken grad och hur, finns att läsa i detta tema. Då informanterna nämnde föreläsarens inverkan på deras studiemotivation, ville de specificera att det endast gäller Svenska handelshögskolan, eftersom den knappa undervisningen vid Juridiska fakulteten enbart omfattar traditionell katederundervisning som ordnas genom massföreläsningar. Informanterna var alla av den åsikten att föreläsaren utan tvivel påverkar beslutet att närvara eller frånvara vid en föreläsning.

”Om föreläsaren är dålig så funderar man ju nog två gånger om man på riktigt orkar dra sig till skolan eller om det bara är tidsslöseri.” (Frida)

”Om man får något mervärde av att gå på föreläsningarna, till exempel om vi går igenom något riktigt *case* (sve. [rätts]fall) och har sådana där mindre gruppgrejer så kan jag nog säga att jag deltar mer aktivt på föreläsningar, eftersom jag då också har mer respekt för föreläsaren på ett annat sätt.” (Linda)

Halawah (2011) anser att föreläsaren har en stor effekt på studerandenas motivation. Han menar att föreläsarens personlighet och pedagogiska undervisningsmetoder är determinanter som har en betydlig inverkan på de studerandes motivation. Relevanta kursmaterial och sättet att hantera föreläsningssituationen ser Halawah även som avgörande faktorer för att bibehålla studerandenas intresse. Halawahs ställningstagande stämmer bra överens med informanternas svar. Citaten åskådliggör hur viktigt det är att föreläsaren väljer ett intressant material och inser att fall tagna ur verkligheten motiverar och aktiverar de studerande.

Trots att föreläsarens undervisningsförmåga och undervisningsmetoder har ett stort inflytande på om informanterna väljer att gå på föreläsningarna eller ej betyder det emellertid inte att intresset för själva ämnet skulle påverkas negativt. Denna inställning genomtyrade alla informanter.

”En dålig föreläsare påverkar nog inte min motivation för kursen eller ämnet i sig. Jag tappar nog inte intresset för att föreläsaren inte själv är engagerad i det.” (Frida)

”Nog läser jag ändå lika mycket till tenten och nu vill jag ändå ha ett bra vitsord från kursen fast föreläsaren är dålig men det är ju nog såklart trevligare med en duktig föreläsare.” (Rasmus)

”Föreläsaren är ju inte samma sak som ämnet så nu satsar jag ändå lika mycket på kursen oberoende om vi har en dålig eller bra föreläsare.” (Linda)

Informanternas svar visar på en viss mognadsnivå i studiesammanhang, eftersom de inte låter föreläsaren påverka deras relation till och motivation för själva ämnet. Enligt Appelqvist (2001) strävar en ambitiös och motiverad studerande efter goda resultat i studierna även om föreläsaren inte uppfyller kriterierna för en pedagogisk och engagerad föreläsare.

På frågan om studiemotivationen påverkas av tillgången till kurslitteratur svarade alla informanter att mycket beror på vilken kurs det är frågan om. Citaten nedan beskriver mer detaljerat informanternas åsikt i frågan:

”Det beror lite på. För vissa kurser är jag inte lika motiverad och då brukar jag bara *skippa* böckerna eller försöka hitta någon sammanfattning eller läsa någonting motsvarande men för kurser som jag är intresserad av så försöker jag nog få tag på litteraturen, och i värsta fall köper jag den själv.” (Anna)

”Det beror ganska mycket på från kurs till kurs. Om det är en huvudämneskurs eller en kurs som annars bara intresserar mig så då försöker jag nog få tag på litteraturen men vissa kurser som inte intresserar mig så läser jag endast *plätynä* (sve. digitala kompendierna) och satsar på att bara komma igenom kursen.” (Frida)

Svaren visar att tillgång till kurslitteratur varken påverkar informanternas studiemotivation positivt eller negativt. Motivationen hade snarare att göra med vilken kurs det var frågan om. Om kursen upplevdes som viktig, var det även mer betydelsefullt för informanterna att få tag på kurslitteraturen och vice versa. Çeliköz (2010) menar å sin sida att tillgång till studiematerial inverkar på de studerandes motivation till sina studier. Hans påstående överensstämmer emellertid inte med informanternas svar i min undersökning.

Forskningsintervjun inbegrep även frågor om studierelaterad belöning. Nedanstående citat svarar på frågan om informanterna någon gång belönar sig efter en ansträngande studieperiod eller en lyckad studieprestation:

”Jag brukar nog faktiskt vara ganska bra på att belöna mig själv. Semester är det mest klassiska. Då jag vet att jag till exempel har en resa bokad i november, så gäller det att sista veckorna före resan få bort allt från bordet så att säga. Då får man jobba extra hårt men man vet ändå att belöningen är nära.” (Anna)

”Jag brukar tänka så där att om jag nu kämpar hårt så då får jag unna mig ett ledigt veckoslut från studierna, gå ut med kompisarna eller bara vara och ta det lugnt.” (Frida)

”Jag brukar plantera in i mina dagliga rutiner små belöningar som till exempel när jag sitter på biblioteket och läser, så får jag inte gå på lunch förrän jag har kommit igenom en viss sidmängd eller gå på *Facebook* förrän jag har läst ett visst kapitel till slut.” (Linda)

”Efter *kandin* till exempel så tog jag lite ledigt och for på öl med mina kompisar.” (Rasmus)

Citaten visar att alla informanterna har sina egna individuella belöningssystem, vare sig de är materiella eller immateriella. Belöningen fungerar på så sätt som en drivkraft för studiemotivationen. Van Etten, McInerney, Liem och Pressley (2008) menar att belöning hör till de yttre motivationsfaktorer som mest påverkar studiemotivationen. De tillägger även att belöningen fungerar som incitament för studiemotivationen oberoende om den studerande belönar sig själv eller om en utomstående belönar den studerande. Detta låter intressant avseende föräldrars inflytande på barnens skolprestationer. Tre av informanterna berättade nämligen att de under sin uppväxt belönats av sina föräldrar för goda prestationer i skolan.

”Jag fick pengar både efter slutbetyget på våren och efter vissa provresultat.” (Rasmus)

”Jag minns nog att vi införde ett belöningsystem med pengar då jag gick i lågstadiet. Men när jag kom in till Juri till exempel så hade mamma köpt ett sådant där finare halsband för att visa att jag gjort ett bra jobb.” (Linda)

”Oftast på examensdagen så kunde jag få ett litet bidrag av mamma och pappa som tack för ännu ett bra skolår.” (Anna)

Trots att dessa informanter blivit belönade för goda skolprestationer var ingen av de intervjuade av den åsikten att föräldrarnas belöningar skulle ha uppmuntrat dem till att prestera på hög nivå. De ansåg alla att strävan efter goda resultat kom inifrån och var oavhängigt av föräldrarnas belöningsmetoder. Citatet nedan åskådliggör på ett tydligt sätt denna uppfattning:

”Jag var så duktig och motiverad i skolan annars också, så det var inte på det sättet att jag skulle ha tänkt att jag måste få bra endast för att få pengar. Nu i efterhand tänkt, så var pengarna egentligen bara ett sätt för föräldrarna att visa att de tyckte att det var bra att jag jobbade hårt.” (Anna)

5.5 Drivkraften bakom motivationen

Intervjuns sista fråga omfattade Maslows behovshierarki. Hierarkin omsattes dock till att gälla informanternas motiv till att avlägga dubbelexamen och behov relaterat till det. *Fysiologiska behov* inbegrep behovet att studera för att erhålla statsbidrag och trygga den egna utkomsten, medan *trygghetsbehovet* innefattade behovet att ha examen som i framtiden leder till sysselsättning på arbetsmarknaden. *Behovet av kärlek och samhörighet* omspände behovet att känna samhörighet med sina studiekamrater, medan *behovet av uppskattning* omfattade behovet att nå framgång i studierna för att erhålla andras respekt. *Behovet av självförverkligande* handlade å sin sida om behovet att förverkliga sina egna förmågor och potentialer.

Informanterna fick i intervjun berätta var i behovshierarkin de skulle placera sin motivation till sina studier. Tre av informanterna valde behovet av självförverkligande som det viktigaste motivet till varför de studerar parallellt vid två utbildningsprogram. En av informanterna motiverade sitt val på följande sätt:

”Jag skulle nog välja behovet av självförverkligande, eftersom man vill visa för både sig själv och andra att man klarar av det. Jag menar, det har ju nog varit många som ifrågasatt mitt beslut

och indikerat att det kommer att vara jätt tungt och då känns det som att jag vill visa åt dem att det nog går helt bra. Men också det där att man vill visa för sig själv att man kan lära sig saker som inte känns så lätta i början. Det bygger upp ens självförtroende då man kommer igenom en tent som kändes helt omöjligt när kursen började.” (Frida)

En av informanterna såg emellertid trygghetsbehovet som det mest centrala, eftersom han ansåg att det viktigaste var att dessa två studieplatser i framtiden leder till en uppskattad och trygg sysselsättning på arbetsmarknaden.

”Jag skulle säga behovet av trygghet på grund av att jag tycker det är viktigast att försäkra en bra arbetsplats åt sig.” (Rasmus)

En intressant iakttagelse i detta sammanhang, och något som även genomsyrar resultaten i helhet, är den manliga informantens självförtroende i karriärfrågor och medvetenhet om att en dubbelexamen erbjuder bättre karriärmöjligheter. De kvinnliga informanterna var å sin sida mer ödmjuka och tycktes inte ha lika klara karriärmässiga mål. Dessutom var de inte lika karriärinriktade som den manliga informanten. Den manliga informanten såg således dubbelexamen mer som en inkörsport till en bättre karriär, medan de kvinnliga informanterna mera tänkte på den personliga utvecklingen och att kunskapsmässigt förverkliga sig själva.

5.6 Sammanfattning

Resultaten från denna begränsade undersökning indikerar att det oftast är väldigt motiverade och målmedvetna studerande som avlägger dubbelexamen. Vidare antyder resultaten att det är viktigt att få avkastning på sin utbildningsinvestering men att det för olika individer betyder olika saker. Olika förväntningar om vad dubbelexamen kommer att ge i framtiden syntes tydligt i informanternas svar. För vissa handlade det om fler karriärmöjligheter, medan det för andra innebar en möjlighet till attraktivare arbetsuppgifter. En del såg emellertid en säker och respekterad anställning som den viktigaste avkastningen på sin utbildningsinvestering. Önskan om högre lön prioriterades emellertid inte i lika hög grad.

Några långtgående konklusioner kan emellertid inte dras av denna studie, eftersom den endast berörde fyra personer. Trots att resultaten inte är generaliserbara kan vissa tendenser ändå kännas igen. Att det finns en korrelation mellan föräldrarnas utbildningsbakgrund och barnens utbildningsval kan inte negligeras. Detsamma gäller även sambandet mellan tidigare studieframgång och antagning på första försöket. Resultaten visar vidare att avläggandet av

dubbelexamen kräver självdisciplin, koncentrationsförmåga, långsiktigt tänkande och noggrann planering. I nästa kapitel diskuteras metoden och resultatet. Kapitlet ger även förslag till fortsatt forskning och avslutas med en sammanfattning av hela avhandlingen.

6 Diskussion

Denna studie har syftat till att undersöka vad som motiverar universitetsstuderande att avlägga dubbelexamen. Intentionen har varit att belysa den motivation som ligger bakom beslutet att avlägga en dubbelexamen. I min strävan att undersöka studerandes vilja att avlägga två examina parallellt i ekonomi och juridik har en bakomliggande undran varit varför avläggandet av dubbelexamen blivit allt vanligare bland universitetsstuderande. Jag har sökt konkreta svar med hjälp av forskningsfrågorna om vilka bakgrundsfaktorer som ligger till grund för valet av att avlägga dubbelexamen, vilken relevans behovet att prestera har, hur studerande lyckas upprätthålla motivationen till sina studier och vad som påverkar studiemotivationen.

I metoddiskussionen reflekterar jag kring valet av metod, datainsamling, forskningsansats och antalet informanter. Diskussion om vilka följder dessa har haft på studiens karaktär och eventuellt även för resultatet redovisas. I resultatdiskussionen diskuteras kopplingen mellan teorin och empirin. Resultatdiskussionen beskriver således resultatens relevans i förhållande till de ursprungliga forskningsfrågorna. Vad som varit unikt med denna studie och vilken betydelse den möjligtvis kan ha för framtida forskning redogörs också för.

6.1 Metoddiskussion

Då avhandlingen ännu befann sig i ett planeringsskede funderade jag mycket på om jag skulle använda mig av en kvantitativ eller kvalitativ forskningsstrategi. Studier som omspannar motivation brukar nämligen ofta vara av kvantitativ karaktär. Till de mest populära instrumenten som finns tillgängliga för mätning av motivation hör ett utarbetat formulär där svaren avges på en *Likertskala* som mäter motivationen med hjälp av svarsalternativ som sträcker sig från den ena ytterligheten till den andra. Formuläret med en Likertskala innefattar i allmänhet fasta svarsalternativ med poängmöjligheter.

Orsaken till varför jag valde en kvalitativt orienterad datainsamlingsmetod är mångbottnad. Dels ger en kvalitativ intervju tillgång till mer detaljerad och djupgående information, dels ger den flexibilitet i svaren och möjlighet till eventuella följdfrågor, eftersom forskaren är i direkt verbal växelverkan med informanten. Att fokus låg på studieobjektens perspektiv där aktörernas egna verklighetsuppfattningar stod i centrum motiverade också användningen av en kvalitativ datainsamlingsmetod. Därutöver fanns inte tillräckligt med individer som

uppfyllde kriteriet att under intervjutillfället parallellt studera såväl ekonomi som juridik på universitetsnivå för att resultaten i statistisk mening skulle ha varit representativa.

En pilotundersökning utnyttjades för att se om det fanns frågor som ansågs vara oklara. I pilotundersökningen deltog två personer som parallellt studerar såväl ekonomi som juridik. Svaren från testpersonerna utnyttjades sedan för att förbättra frågorna i den egentliga intervjun. Testpersonerna som var bekanta från förut informerade mig sedan om individer som överensstämmer med informantkriterierna i min avhandling och som eventuellt skulle vara intresserade av att ställa upp i min undersökning.

I den reella undersökningen deltog fyra personer. För att informanterna inte skulle utgöra en homogen grupp valde jag individer som representerar olika kön och som befinner sig i olika skeden av sina studier. Hälften av informanterna inledde sina juridikstudier före sina ekonomistudier, medan andra hälften gjorde tvärtom, det vill säga började studera ekonomi före juridik. I min forskning kunde jag ha använt mig av ett likartat sampel där alla informanter varit i samma ålder, av samma kön och inlett sina studier vid exakt samma tidpunkt men jag ville få en bredare insyn i motivationen till att avlägga dubbelexamen. Om gruppen informanter inte varit så heterogen skulle upplevelserna kanske varit mer likartade och då skulle jag inte ha fått den bredd i min studie som jag nu erhållit.

Det låga antalet intervjupersoner gör att resultaten ingalunda kan generaliseras till att gälla alla studerande som avlägger dubbelexamen. Dock har jag en avsikt att placera undersökningens resultat i en större kontext. Jag är emellertid inte intresserad av att kunna generalisera mina intervjuresultat i största allmänhet, utan snarare av att kunskapen som producerats i de specifika intervjuerna eventuellt ska kunna överföras till andra relevanta situationer.

Stake (2005) menar att det finns olika former av generaliserbarhet och nämner begreppet *analytisk generalisering*. Analytisk generalisering handlar om att forskaren gör en välöversvägd bedömning om i vilken mån resultaten från en studie kan ge anvisning för vad som kan hända i en liknande situation. Den analytiska generaliseringen bygger således på en analys av likheter och olikheter mellan de båda situationerna. Forskaren lägger här förutom rika beskrivningar också fram argument för generaliserbarheten i sina resultat. Genom att stödja sina resultat på olika teorier kan forskaren också göra det möjligt för andra personer att bedöma om resultaten kan generaliseras till en ny situation.

Enligt Flyvbjerg (2006) har de kvalitativa metoderna fått utstå obefogad kritik vad gäller vetenskapliga krav på generaliserbarhet. Han menar att det helt enkelt inte kan existera typologiska generaliseringar i studiet av mänskliga omständigheter, eftersom mänsklig verksamhet sker i olika sociala sammanhang, vilket gör att det är mer centralt att producera kontextberoende kunskap än att söka efter en gemensam, allomfattande teori som gäller i alla situationer för alla individer. Sammanfattat påstår Flyvbjerg (2006) således att konkret kontextberoende kunskap är viktigare än generell kontextberoende kunskap.

Denna avhandling försökte ha utgångspunkten i forskningsansatsen hermeneutik. Enligt Kvale, (2009, s. 42) är hermeneutik i kvalitativa studier en forskningsansats som omfattar ett intresse att förstå sociala fenomen utifrån informanternas egna perspektiv och beskriva världen så som den upplevs av dem. Min avsikt var inte att beskriva informanternas utsagor så exakt och fullständigt som möjligt, utan snarare fokusera på den subjektiva tolkningen. Som forskare försökte jag att i avhandlingen sträva efter att fånga den djupa innebörden i fenomenet *motivation till att avlägga dubbelexamen på universitetsnivå*, vilket också motiverar hermeneutik som forskningsansats, eftersom hermeneutiken söker efter den djupa innebörden i ett fenomen. På grund av att avhandlingens forskningsområde är relativt outforskat är det ytterst viktigt att erhålla rika och nyanserade beskrivningar av det undersökta fenomenet. Även detta utgör skäl för att använda hermeneutik som forskningsansats, eftersom fokus i hermeneutiken ligger på att erhålla varierande beskrivningar som återger den kvalitativa mångfalden (Kvale, 2009, s. 46).

Trots att jag i min metod försökte använda mig av en hermeneutisk forskningsansats går det trots allt inte att säga att jag använt mig av en renodlad hermeneutisk tolkning av mina resultat. Problemet låg primärt i intervjuens utformning som inte gav informanterna tillräckligt med utrymme att fritt få berätta om sina upplevelser. De många intervjufrågorna byggde på min egen förståelse och styrde således svaren. Intervjuerna kunde därmed inte ses som djupintervjuer. Detta försvårade i sin tur tolkningen av svaren med hjälp av en filosofisk metod. Om jag exempelvis haft några få frågor där informanterna fått berätta mer fritt, skulle eventuella olikheter bättre ha kommit fram. Dessa olikheter kunde sedan ha exponerat en djupare mening. Analysen liknar således mer en *inhållslig idéanalys*. Syfte med denna typ av analys är att beskriva och innehållet i en text för att sedan förtydliga textens logiska struktur (Barbosa da Silva, 1996, s. 194). Jag fokuserade på textens direkta innehåll snarare än textens latent budskap. Kunskapen som erhöles om jag följt den hermeneutiska spiralen (pendling mellan del och helhet) skulle följaktligen varit kvalitativt annorlunda. Det går därför

endast att säga att jag inspirerats av den hermeneutiska ansatsen, inte att jag utnyttjat och tillämpat den i metodens rätta mening.

6.2 Resultatdiskussion

Min avsikt med undersökningen har varit att vinna kunskap om motivation bland finlandssvenska universitetsstuderande som avlägger dubbelexamen. I resultatdiskussionen kommer jag att studera om resultaten stämmer överens med de teorier och tidigare undersökningar jag utgått ifrån. Resultaten diskuteras i samma ordning som i resultatbeskrivningen för att göra det lättare för läsaren att följa med.

6.2.1 Bakgrunden till valet att avlägga dubbelexamen

Samtliga informanter hade under hela sin skolgång presterat framgångsrikt i studierna. De berättade att de alltid haft en positiv relation till skolgång oberoende utbildningsnivå. Därför är det knappast en överraskning att de valt att studera dubbelt mer än de flesta universitetsstuderande. Att studerande som avlägger dubbelexamen ofta presterat på hög nivå under hela sin skolgång förvånar inte Regnér (2011) som menar att det ofta är ambitiösa och målmedvetna studerande som avlägger dubbelexamen.

Alla informanter talade om att de alltid trivts i skolan och upplevt skolgången som angenäm. Här blir frågan om skoltrivseln gynnar skolframgången på ett positivt sätt aktuell. Dock visar undersökningar att finländska elever inte trivs i skolan lika bra som övriga nordiska elever gör (se Brunell, Kannas, Levälähti, Tynjälä & Välimaa, 1996 samt Kämppi, Välimaa, Ojala, Tynjälä, Haapasalo, Villberg & Kannas, 2012). Här skiljer sig emellertid den finlandssvenska skolan från den finska i och med att trivseln i de finlandssvenska skolorna ligger på internationell medelnivå (Uljen, 2009, 57). Det här betyder att finlandssvenska elever generellt trivs bättre i skolan än de finska. Orsaken till varför detta är relevant är faktumet att alla informanter i undersökningen gått i en finlandssvensk skola.

En annan omständighet som förmodligen påverkar valet att avlägga dubbelexamen är hemmets utbildningsnivå. I Högskoleverkets årsrapport (2012) står det att föräldrarnas utbildningsnivå påverkar benägenheten att påbörja en universitets- eller högskoleutbildning. Ju högre utbildningsnivå och social yrkesstatus föräldrarna har, desto större är sannolikheten

att barnet påbörjar en tredje stadiets utbildning. Rapporten visar vidare att det är vanligt att barn som har föräldrar med en akademisk utbildningsbakgrund ofta läser vidare samtidigt som det också har betydelse för vilken studieinriktning barnet väljer. Även resultaten från min undersökning visar att äpplet sällan faller långt från trädet. I tre fall av fyra hade någondera av informanternas föräldrar avlagt dubbelexamen. Dessutom hade dessa tre informanter både en ekonom och en jurist som förälder. Det verkar således som att föräldrarnas utbildningsnivå och attityd gentemot utbildning i hög grad påverkar barnens inställning till och val av universitets- eller högskolestudier.

Informanterna berättade vidare att förväntningar om högre lön inte direkt hörde till de mest centrala motiven till valet att avlägga dubbelexamen. Enligt Regnér (2011) tror flera studerande att det från ett löneperspektiv lönar sig att avlägga dubbelexamen. Informanterna i min undersökning var alla medvetna om att en dubbelexamen i ekonomi och juridik inte omedelbart leder till mera pengar på bankkontot. Om studierna ses som en investering är dubbelexamen en förlustaffär med undantag för kombinationen teknik och ekonomi, menar Regnér. Han framhåller att ingenjörer som har en examen i ekonomi i regel förtjänar bättre än individer som enbart är ingenjörer eller ekonomer. Att denna kombination ger den högsta ekonomiska avkastningen kan emellertid bero på flera omständigheter enligt mig. Det kan till exempel handla om att de studerande som läser kombinationen teknik och ekonomi är en grupp som generellt är mycket motiverade, vilket betyder att den högre lönen eventuellt kan bero på deras personlighet och inte på själva utbildningskombinationen.

6.2.2 Motivation till studier

Trots att de bakomliggande orsakerna till informanternas motivation varierade visar resultaten att samtliga informanter ofta är mycket motiverade angående sina studier. Intressant i detta sammanhang är dock att informanterna upplevde att de inte helhjärtat har möjlighet att satsa på båda utbildningarna, utan måste prioritera någondera av de två programmen. Resultaten visar vidare att det finns en tendens att mer målmedvetet satsa på den utbildning som den studerande antas till först. Anledningen till denna omständighet kan variera men en rimlig förklaring till detta kunde vara att den studerande först söker till det utbildningsalternativ som upplevs som mest intressant och därför väljer att fokusera mer på den utbildningen förutsatt att han eller hon antas till den utbildningen. En annan sannolik förklaring kunde vara att den studerande enbart ser den andra utbildningen som ett komplement till den första utbildningen

och därför väljer att prioritera den utbildning som inletts först. Det sistnämnda påståendet verifierades av informanterna i min undersökning.

Då jag frågade informanterna vad som krävs för att lyckas med studierna nämnde de begrepp som självdisciplin, koncentrationsförmåga, långsiktigt tänkande, noggrann planering och gott självförtroende. Den sistnämnda kvaliteten är enligt Van Etten, McInerney, Liem och Pressley (2008) en av de viktigaste inre motivationsfaktorerna i studiemotivationssammanhang. De resterande egenskaperna behövs definitivt också då akademiska studier bedrivs, eftersom universitetsstudier i allmänhet ställer höga krav på den studerande.

Självdisciplin behövs enligt informanterna, eftersom en stor del av kurserna består av självstudier. Att inte ge hän för angenämare aktiviteter kräver därför en stark självkontroll. Självdisciplinen hänger också intimt samman med koncentrationsförmågan. Att faktiskt komma ihåg det lästa är viktigt med tanke på kommande tentamen enligt de flesta informanterna. Noggrann planering behövs å sin sida för att på ett effektivt sätt kunna disponera tiden mellan studierna på bägge universiteten. Planeringen underlättar även kontrollen över arbetsmängden, vilket i sin tur leder till mindre studierelaterad stress. Enligt informanterna behövs också ett långsiktigt tänkande för att mildra frustationen då en motivationssvacka ibland infinner sig.

6.2.3 Behov att prestera

Undersökningens resultat åskådliggör informantens vilja att prestera framgångsrikt i studierna. Samtliga informanter medgav att det är viktigt att erhålla goda studieresultat, vilket också stämmer överens med Van Ettens, McInerneys, Liems och Pressleys (2008) forskningsresultat om att det mest framträdande motivet bland studerande är viljan att få goda betyg. En intressant iakttagelse mellan de kvinnliga informanterna och den manliga informanten var de olika anledningarna till varför goda vitsord är så viktiga. De kvinnliga informanterna hade mer kortsiktiga mål. De ville prestera framgångsrikt i olika kurser för att det helt enkelt ser bra ut på betyget. Den manliga informanten ville å sin sida erhålla goda resultat, eftersom det i finansbranschen har stor betydelse, speciellt vid rekryteringsskedet, hur många poäng den studerande fått i kurserna i finansiell ekonomi. Svaren visar på att kvinnorna i min undersökning verkar vilja ha goda vitsord för sin egen skull och sitt eget samvete samtidigt som de också vill stoltsera med examensbetyget för släkt och vänner på examensfesten. Den manliga informanten tänker mer på nyttovärdet i betyget och vilka

möjligheter de goda vitsorden kommer att ge karriärmässigt, medan kvinnorna ser goda vitsord som ett egenvärde i sig.

En annan intressant observation är att tre av de fyra informanterna i undersökningen är det äldsta barnet i syskonskaran. Enligt Schönbeck (2008, s. 17, 24) känner det äldsta barnet i familjen ofta att han eller hon måste vara duktig och prestera för att bli respekterad. Hon menar också att det äldsta barnet generellt sätt är mer resultatnriktad än sina yngre syskon. Denna tendens syntes även i min undersökning.

Två av informanterna är storasystrar i en familj med två flickor, medan den tredje informanten är storebror till två småsyster. Martensen-Larsen och Sørrig (2004, s. 44) menar att en storasystrer i en familj med två flickor ofta blir självständig, målmedveten och korrekt. Hon avlägger ofta en högre högskoleexamen och får en bra anställning på arbetsmarknaden. En hög position på arbetsplatsen passar henne, eftersom hon är bra på att leda, organisera och fatta beslut. Hon tar gärna ansvar samtidigt som hon kräver att andra också ska göra det. Upplevelsen av att på arbetsplatsen känna sig behövd och uppskattad för sitt kunnande värderas högre än materiella ting och statussymboler. (Martensen-Larsen & Sørrig, 2004, s. 47.) Martensen-Larsens och Sørriks teori om storasystrar i en familj med två flickor stämmer skrämmande väl överens med egenskaperna hos de två informanterna (storasystrarna) i min undersökning.

Det som däremot inte alls stämmer överens med undersökningens manliga informant är Martensen-Larsens och Sørriks (2004, s. 67) teori om storebrodern med två småsyster. De menar att en storebror med två småsyster inte är lika ambitiös och målmedveten som en storebror med enbart småbröder. De påstår att en storebror med två småsyster inte har de karaktärsdrag som krävs av en chef på den allt mer hektiska arbetsmarknaden. Han är mer intresserad av att arbeta med människor och trivs därför med ett arbete inom det psykologiska eller pedagogiska området. (Martensen-Larsen & Sørrig, 2004, s. 67–68.) Att den manliga informanten i min undersökning är motsatsen till vad som beskrivs ovan är tämligen komiskt. Dock är det viktigt att komma ihåg att teorier inte är heltäckande och kan därför inte tillämpas i alla situationer och på alla individer. Tilläggas bör även att syskonforskning idag är en aning kontroversiellt, eftersom forskare har olika uppfattningar om hur stor del av människors personlighet är genetiskt betingat och hur stor del som påverkats av den miljö de vuxit upp i. Dessutom går det aldrig att vara helt säker på vad som är orsak och vad som är verkan.

6.2.4 Faktorer som påverkar studiemotivationen

Enligt Nyberg (1990, s. 52) påverkas studerandes motivation av flera faktorer såväl innanför som utanför dem själva. Den studerandes inre karakteristika såsom behov, intressen och attityder påverkar motivationen för studierna. Hit hör även förutsättningarna för ifrågakavande studier och den studerandes egna förväntningar och målsättningar. Studiemotivationen påverkas till en del också av olika yttre faktorer i och utanför universitetet. Undervisningsämnet, föreläsarna och tillgång till kurslitteratur är till exempel faktorer som motivationen är beroende av. (Nyberg, 1990, s. 52.)

Informanterna var av den åsikten att föreläsarens pedagogiska undervisningsförmåga påverkar beslutet att närvara eller frånvara under föreläsningarna. Halawah (2011) anser att föreläsaren har en stor effekt på studerandenas motivation. Han menar att föreläsarens personlighet och pedagogiska undervisningsmetoder är determinanter som har en betydlig inverkan på de studerandes motivation. Halawahs ställningstagande stämmer delvis överens med informanternas svar. Informanterna berättade att föreläsarens undervisningsförmåga och undervisningsmetoder nog har ett stort inflytande på om de väljer att gå på föreläsningarna eller ej men det betyder emellertid inte att intresset för själva ämnet skulle påverkas på något sätt. Att en studerande är intresserad av kursens innehåll och inte låter föreläsaren påverka motivationen till ämnet är en ideal situation.

Resultaten visar vidare att tillgång till kurslitteratur varken påverkar informanternas studiemotivation positivt eller negativt. Motivationen hade snarare att göra med vilken kurs det var frågan om. Om kursen upplevdes som viktigt, var det även mer betydelsefullt för informanterna att få tag på kurslitteraturen och vice versa. Çeliköz (2010) menar å sin sida att tillgång till studiematerial inverkar på de studerandes motivation till sina studier. Hans påstående överensstämmer emellertid inte med informanternas svar i min undersökning.

6.2.5 Drivkraften bakom motivationen

Maslow (1943) söker orsaker till människans beteende bland instinkter, behov och drifter inom den egna personen. Då informanterna i intervjun bads peka på det behov i Maslows behovshierarki som bäst beskriver deras motivation till att avlägga dubbelexamen valde tre av informanterna *behovet av självförverkligande*. Den fjärde informanten ansåg å sin sida att

trygghetsbehovet inbegrep det mest centrala motivet till varför han valt att studera parallellt på två utbildningsprogram.

Individens behov att förverkliga sig själv handlar egentligen om ett behov att på ett personligt plan utvecklas (Maslow, 1943). Det här utvecklingsbehovet kan tillfredställas genom att hitta ett sätt att utnyttja sin kapacitet och förverkliga sina förmågor och potentialer. För de tre informanterna tillfredställs således detta behov av studierna. Att dessa informanter får sin energi från driften att förverkliga sig själv kan förmodligen antas vara huvudorsaken till varför de valt att avlägga dubbelexamen.

Den informant som pekade på trygghetsbehovet som det viktigaste motivet ansåg att en hög position på arbetsmarknaden var den bakomliggande drivkraften till valet att studera både ekonomi och juridik. Intressant i detta sammanhang är att den enda manliga informanten valde trygghetsbehovet, medan samtliga kvinnliga informanter valde behovet av självförverkligande. Skillnaderna i förhållningssättet är därmed tämligen stora. Kvinnorna upplever en dubbelexamen i sig själv som belönande, medan mannen använder dubbelexamen som ett redskap för att komma framåt i livet. Mannen i undersökningen har också en mer aktiv förhållning till sin framtida karriär, medan kvinnorna förhåller sig mer passivt till karriärfrågor samtidigt som de nog, speciellt i rekryteringsskedet, ser värdet av att ha avlagt en dubbelexamen.

Min förförståelse

Det bör poängteras att min preliminära förförståelse till viss mån förstärktes och fördjupades men även ändrades under hela forskningsprocessens gång. Förförståelsen kom att ändras från en relativt svart-vit bild av individer som avlägger dubbelexamen till en mer fördjupad och nyanserad uppfattning av dem. Att informanterna inte upplevde lönen som en bidragande orsak till valet av utbildningskombination förvånade mig mycket. Jag hade även trott att informanterna emellanåt upplevde sin studiesituation som överbelastande på grund av den mängd arbete den medför. Trots att samtliga informanter krävde mycket av sig själva anser jag inte att någon av dem upplevde sig ha en oöverkomlig arbetsbörda.

Min uppfattning om att föräldrarna har ett relativt stort inflytande på barnens utbildningsval förstärktes ännu mer efter intervjuerna. Något som jag inte reflekterat över i min förförståelse var informanternas inställning till utbildningen de påbörjat senare. Jag hade inte förväntat mig att de skulle ha en så avslappnad inställning till den utbildning de börjat senare på. Ingen av

informanterna hade exempelvis en tydlig tidsram för när de skulle utexamineras från den utbildning den senare antagits till.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Eftersom avhandlingen tangerar ett relativt nytt forskningsområde finns flera olika aspekter som inte berörts i denna studie. Resultatet av min undersökning pekar på att det skulle vara ändamålsenligt att studera vilka effekter en avlagd dubbelexamen har på arbetsmarknaden. Minskar dubbelexamen sannolikheten för att bli arbetslös efter utexaminering? Påverkar en dubbelexamen möjligheterna att lättare bli anställd?

Eventuellt kunde också en jämförande studie göras av studerande som läser någon annan kombination än de undersökta inriktningarna ekonomi och juridik. En annan intresseväckande synvinkel skulle enligt min mening vara att studera vilka ekonomiska fördelar en dubbelexamen erbjuder i Finland. Hur skiljer sig lönen mellan arbetstagare som avlagt en dubbelexamen och arbetstagare som endast avlagt en enkel examen? Vilken kombination ger den högsta lönen i Finland?

Genusperspektivet skulle också vara intressant att forska vidare inom. Hur ser könsfördelningen ut angående avläggandet av dubbelexamen? Avlägger flera kvinnor dubbelexamen jämfört med män? Vilka kombinationer är mer mansdominerade respektive kvinnodominerade? Ett nytt forskningsområde kunde även beröra syskonplacering och dubbelexamen. Vilken placering i syskonskaran har i allmänhet individer som avlägger dubbelexamen?

7 Sammanfattning

Antalet högskoleutbildade ökar konstant, vilket har lett till att en magisterexamen inte längre ses som en lika stor konkurrensfördel på arbetsmarknaden som tidigare. I samband med att den kompetenta och kvalificerade arbetskraften växer, har personer som avlägger dubbelexamen blivit allt vanligare. Att avlägga mer än enbart en högskoleexamen kan fungera som ett sätt att skilja sig ur mängden då kampen om attraktiva arbetsplatser ständigt hårdnar. Regner (2011) hävdar att den allt hårdare konkurrensen om arbetsplatser är orsaken till att antalet studenter som tar ut fler än en examen ökat avsevärt.

Syftet med avhandlingen har varit att ta reda på vad som motiverar universitetsstuderande att avlägga dubbelexamen. För att bättre förstå fenomenet dubbelexamen och problematiken kring den förklaras begreppet noggrant i avhandlingens inledande del. Forskningsansatsen är en kvalitativt inriktad fallstudie inspirerad av ett hermeneutiskt förhållningssätt. Datainsamlingen skedde med hjälp av halvstrukturerade intervjuer som sökte förstå teman i den levda vardagsvärlden ur undersökningspersonernas egna perspektiv. Undersökningen begränsades till att omfatta fyra personer som representerar olika kön och som befinner sig i olika skeden av sina studier. Bearbetningen och analysen av det empiriska materialet gjordes med hjälp av Kvaales (1997, s. 174) meningskategorisering.

Resultaten från denna begränsade undersökning tyder på att det oftast är väldigt motiverade och målmedvetna studerande som avlägger dubbelexamen. Vidare indikerar resultaten att motivationen till avläggande av dubbelexamen inbegriper fler karriärmöjligheter, förväntningar om attraktiva arbetsuppgifter och säkrare anställning efter utexaminering. En ny iakttagelse i denna undersökning gäller förväntningar om högre lön efter utexaminering. Regnér (2011) menar att önskan om en bättre lön allt som oftast hör till de mest centrala motiven bakom avläggande av dubbelexamen. Det här var emellertid inte fallet i min undersökning. Samtliga informanter var av den åsikten att förhoppningar om högre lön inte direkt innefattade de starkaste drivkrafterna till valet att avlägga dubbelexamen. Några långtgående konklusioner kan dock inte dras av denna studie, eftersom den endast berörde fyra personer. Att dra klara slutsatser om motivation till att avlägga dubbelexamen kan generellt vara svårt, eftersom olika faktorer påverkar olika individer. Detta gör det svårt att komma med allmänna sanningar om motivationen att avlägga dubbelexamen.

Litteraturförteckning

- Alvesson, M. (2008). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Anttila, P. (2006). *Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen* (2 uppl.). Hamina: Akatiimi.
- Appelqvist, P. (2001). Opiskelijapaneeli: Opiskelija oppijana. *Peda-forum-yliopistopedagoginen tiedotuslehti* 1, 23–25.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Towards a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* , 2 (84), 191–215.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action. A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Barbosa da Silva, A. 1996. Analys av texter. Ingår i verket: Svensson, P-G & Starrin, B. (red.). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund. Studentlitteratur.
- Björklund, M. (2003). *Seminarieboken - Att skriva, presentera och opponera*. Lund: Studentlitteratur.
- Brunell, V., Kannas, L., Levälähti, E., Tynjälä, J., & Välimaa, R. (1996). *Livskvalitet i skolan. Elevuppfattningar i Finland och utomlands om grundskolan som psykosocial miljö*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Terveystieteiden laitoksen julkaisusarja .
- Çeliköz, N. (2010). Basic Factors that Affect General Academic Motivation Levels of Candidate Preschool Teachers. *Education* , 131 (1), 113–127.
- Cohen, M., Kahn, D., & Steeves, R. (2000). *Hermeneutic phenomenological research: A practical guide for nurse researchers*. Thousand Oaks: Sage.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Del Rossi, A. F., & Hersch, J. (2008). Double your major, double your return? *Economics of Education Review* (27), 375–386.
- Dyhre, A., & Parment, A. (2013). *Employer Branding: Allt du behöver veta för att bli en attraktiv arbetsgivare*. Malmö: Liber.
- Dörnyei, Z. (2001). *Teaching and researching motivation*. Harlow: Pearson Education.
- Fejes, A., & Thornberg, R. (Red.). (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry* (12), 2019–245.
- Folkpensionsanstalten. (2012). *Fpa*. Hämtat från Studiestöd:
[http://www.kela.fi/in/internet/svenska.nsf/NET/221008122728MP?](http://www.kela.fi/in/internet/svenska.nsf/NET/221008122728MP?den%2029%20januari%202013) den 29 januari 2013

- Gadamer, H-G. (1997). *Sanning och metod i urval*. Göteborg: Daidalos.
- Gneezy, U., & Rustichini, A. (2000). Pay enough or don't pay at all. *Quarterly Journal of Economics* , 791–810.
- Haagensen, B. (2007). *Dialogpedagogik och motivation: En fallstudie i svenska på universitetsnivå*. Vasa: Vaasan yliopisto.
- Halawah, I. (2011). Factors Influencing College Students' Motivation To Learn From Students' Perspective. *Education* , 132, 379-390.
- Hein, H. H. (2012). *Motivation: Motivationsteorier & praktisk tillämpning*. Stockholm: Liber.
- Helsingfors universitet. (2006). *Juridiska fakulteten*. Hämtat från Juridiska examina: <http://www.helsinki.fi/juridik/studier/index.html> den 3 februari 2013
- Helsingfors universitet, Juridiska fakulteten. (2012). *Antalet sökande, deltagare och antagna 2012*. Hämtat från Juridiska fakultetens antagningssiffror: <http://www.helsinki.fi/oikeustiede/opiskelijaksi/valintakokeet/2012/sifferuppgifter.pdf> den 4 mars 2014.
- Hirsjärvi, S. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hwang, P., Lundberg, I., Rönnerberg, J., & Smedler, A-C. (Red.). (2005). *Vår tids psykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Högskoleverket. (2012). *Universitet & högskolor*. Stockholm: Högskoleverket.
- Imsen, G. (2006). *Elevens värld: Introduktion till pedagogisk psykologi* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Justesen, L., & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder: Från vetenskapsteori till praktik*. (S. Andersson, Övers.) Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson, L. (2007). *Psykologins grunder* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Kaufmann, G., & Kaufmann, A. (2010). *Psykologi i organisation och ledning* (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Kauppila, R. A. (2010). *Mielen voima: Suggestiot opetuksessa ja ohjauksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kristensson Ugglå, B. (2002). *Slaget om verkligheten: Filosofi, omvärldsanalys, tolkning*. Eslöv: B. Östlings bokförlag Symposion.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

- Kämppi, K., Välimaa, R., Ojala, K., Tynjälä, J., Haapasalo, I., Villberg, J., Kannas, L. (2012). *Koulukokemusten kansainvälistä vertailua 2010 sekä muutokset Suomessa ja Pojoismaissa 1994–2010 – WHO - KOULULAISTUTKIMUS (HBSC - STUDY)*. Opetushallitus, Terveystieteiden tutkimuskeskus & Jyväskylän yliopisto. Tampere: Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy.
- Latham, G. P. (2007). *Work motivation: History, theory, research, and practice*. California: Sage Publications.
- Latham, G. P., & Locke, E. A. (2006). Enhancing the Benefits and Overcoming the Pitfalls of Goal Setting. *Organizational Dynamics*, 35 (4), 332–340.
- Lindelöw, M. (2008). *Kompetensbaserad personalstrategi: Hur du tar reda på vad organisationen behöver, bemannar den rätt och utvecklar den inför framtiden*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Martensen-Larsen, O., & Sørrig, K. (2004). *Storasyster, lillebror och andra platser i syskonskaran*. Stockholm: Natur och kultur.
- Maslow, A. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review* (50), 370-396.
- Maslow, A. (1987). *Motivation and personality* (3 uppl.). New York: HarperCollins.
- McClelland, D. C. (1989). *Human motivation*. Cambridge: Cambridge U.P.
- Murray, E. J. (1971). *Motivation och emotion: Om människans drivkrafter och känslor*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Nordiska rådet & Nordiska ministerrådet. (2012). *Norden*. Hämtat från Högskoleutbildning i Finland: <http://www.norden.org/sv/norden-foer-dig/studera-i-norden/studera-i-finland/hoegskoleutbildning-i-finland> den 3 februari 2013
- Nyberg, R. (1990). *Inläring och motivation bland studerande i finlandssvenska handelsläroanstalter - Forskningsteori och preliminära resultat*. Tammerfors: Tampereen yliopisto.
- Nyberg, R. (2000). *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Nyberg, R., & Ruohotie, P. (1988). *Studiemotivation och inläring inom yrkesutbildningen: En teoretisk översikt*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Oscarsson, E. (2011). *Framtidsutsikter: Arbetsmarknaden för akademiker yrken år 2016*. Saco.
- Patel, R. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

- Radnitzky, G. (1970). *Contemporary Schools of Metascience*, vol II: Continental Schools of Metascience. Göteborg: Akademiförlaget.
- Regné, H. (2011). *Är det värt besväret? - Inkomster bland akademiker med dubbla examina*. Stockholm: Saco, Sveriges akademikers centralorganisation.
- Ruohotie, P. (1998). *Motivaatio, tahto ja oppiminen*. Helsinki: Edita.
- Schönbeck, E. (2008). *Äldst, yngst eller mittemellan: Din placering i syskonskaran och hur den påverkar dig*. Stockholm: Forum.
- Stake, R. (2005). Case studies. *Handbook of Qualitative Research*, 443–466.
- Statistikcentralen. (15.3.2011). Koulutuksen keskeyttäminen väheni. Helsingfors, Finland.
- Statistikcentralen. (13.11.2007). *Utbildningen i Finland: Allt mer och för allt fler*. Hämtat från http://www.stat.fi/tup/suomi90/marraskuu_sv.html den 21 februari 2013
- Svenska handelshögskolan. (2012). *Hankens kandidat- och magisterutbildning*. Hämtat från Integrerade kandidat- och magisterutbildningen - Studier på kandidatnivå: <http://www.hanken.fi/public/kandidat> den 3 februari 2013
- Svensson, P-G., & Starrin, B. (Red.). (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, P-G., & Starrin, B. (Red.). (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- The European Ministers of Education. (19 juni 1999). *The Bologna Declaration of 19 June 1999*. Hämtad den 26 april 2014 från Joint declaration of the European Ministers of Education: http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/bologna_declaration.pdf
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Uljens, M. (Red.). (2009). *PISA: Pedagogik och politik i Finland*. Vasa: Åbo Akademi, Pedagogiska fakulteten.
- Undervisningsministeriet. (2008). *Utbildning och forskning 2007–2012*. Helsingfors: Undervisningsministeriet.
- Undervisningsministeriet. (2004). *Utveckling av internationella gemensamma examina och dubbla examina*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Universitetslagen, *Statsrådets förordning om universitetsexamina*, 794/2004, 7 § och 13 §
- Urpilainen, K., Myllyniemi, K., Kantalainen, K., Rosendahl, O., Mähönen, R., & Lehmusto, M. (2002). *Statsrevisorernas berättelse för 2001*. Helsingfors: Edita Prima AB.
- Utbildningsstyrelsen. (2010). *Planering och förverkligande av gemensamma/dubbla examina*. Helsingfors: Undervisningsministeriet.

- Utbildningsstyrelsen. (31.1.2011). *Utbildning och examina*. Hämtat från Trygghet och välmående: http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/trygghet_och_valmaende den 29 januari 2013
- Van Etten, S., McInerney, D. M., Liem, A. D., & Pressley, M. (2008). College Seniors' Theory of Their Academic Motivation. *Journal of Educational Psychology*, 100 (4), 812-828.
- Van Manen, M. (1990). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. New York: State University of New York Press.
- Weiner, B. (1986). *An attributional theory of motivation and emotion*. New York : Springer.
- Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning*. Helsingfors: Vetenskapsrådet.
- Vroom, V. H. (1967). *Work and motivation*. New York: John Wiley & Sons.
- Åkerberg, H. (1986). *Hermeneutik och pedagogisk psykologi: Premisser för tolkning och förståelse inom beteendevetenskap*. Stockholm: Norstedts.
- Ödman, P-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande: Hermeneutik i teori och praktik* (2 uppl.). Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Bilaga 1 (1/3)

Intervjuguide

Inledning

Födelseår

Examina som avläggs

Studiernas framskridande

Förväntad tidpunkt för examinering

Tidigare studieframgång

Hur gick studentskrivningarna och gymnasiestudierna överlag?

Hur gick inträdesförhöret till juridiska fakulteten och Svenska Handelshögskolan?

Bakgrund till valet av utbildning

Vilken utbildningsbakgrund har dina föräldrar? (Har dina föräldrar påverkat ditt val?)

Hur många syskon har du? Vad håller de på med? Vilken placering i syskonskaran har du själv?

Vad var det som fick dig att söka till två utbildningar?

Berätta hur du tänkte när du började läsa två utbildningar parallellt? Hur kände du dig?

Varför har du valt just denna kombination av dessa två utbildningar? Vad läser du som huvudämne vid de båda institutionerna? Stöder de varandra?

Motivation till studier

Vad motiverar dig till att studera på två olika universitetsprogram? Hur orkar du studera två ämnen samtidigt?

Hur ser dina dagliga rutiner ut? Hur ser dina studievanor ut? Stiger du upp tidigt på morgnarna? Läser du till sena kvällen? Har du fasta tider som du avlagt för studier? Hur många timmar i dagen går åt till studier?

Är det lätt att skaffa kurslitteratur? Påverkar tillgången till kurslitteratur din motivation till dina studier? Hur får du hela pusslet att gå ihop? På vilket sätt motiverar du dig själv då det gäller dina studier?

Tror du på dig själv när det gäller dina studier?

Hur bär du dig åt för att lyckas med dina studier? (vad krävs?) Har du någon gång svårt att bibehålla din motivation? Om ja, varför? Om, nej, varför? Känner du dig någon gång stressad angående dina studier? Om ja, berätta lite hur detta påverkar dig som person? Hur förebygger och motverkar du studiestressen?

Anser du att du själv kan öka din motivation till studier eller behöver du någon yttre stimuli? Brukar du eller någon annan belöna dig för en lyckad prestation? Belönade dina föräldrar dig för goda prestationer i skolan under din barndom?

Behov av gemenskap vs prestationsbehov

Behov av gemenskap

Är socialt umgänge med dina studiekamrater viktigt för dig? (föreningar, fester, sätter)

Känner du att du får stöd i dina studier av dem?

Arbetar du hellre i grupp än ensam?

Motiveras du av emotionell respons som exempelvis beröm och bekräftelse? Eller är respons som är kopplad till uppgiften och prestationen mer betydelsefull för dig?

Prestationsbehov

Är resultatet/ vitsordet i kursen viktigt för dig? Känner du ett stort prestationsbehov när det gäller dina studier? Är goda resultat viktiga för dig?

Motiveras du av utmanande uppgifter?

Inre och yttre motivation

Vad motiverar dig i dina studier?

Föreläsarens inverkan på studiemotivationen

Påverkas din studiemotivation av föreläsaren?

Attribution

Om du misslyckas i en tent, hur reagerar du då?

Om du lyckas i en tent, hur reagerar du då?

Övriga frågor

Var någonstans placerar du din motivation till dina studier? Du kan välja flera behov i hierarkin.

Maslows behovshierarki:

- ❖ Behov av självförverkligande (behovet att förverkliga sina förmågor och potentialer + bevisa såväl för sig själv som för andra att jag faktiskt klarar av det)
- ❖ Behov av uppskattning (framgång i studierna för att erhålla andras respekt)
- ❖ Behov av kärlek och samhörighet (behov av kontakter i form av nära studiekamrater och lektorer)
- ❖ Behov av trygghet och säkerhet (en studieplats som i framtiden leder till sysselsättning på arbetsmarknaden)
- ❖ Fysiologiska behov

Avslutning

Finns det något du ännu vill tillägga som jag inte frågat men som du upplever att skulle vara betydelsefullt för mig att veta?